

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.411.006.01.2016

R/16/007

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce

T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05

lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	R/16/007 - Wspieranie kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Od 1 września 2014 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych oraz działania wcześniejsze związane z zakresem kontroli.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontrolerzy</i>	Violetta Nowak, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr LKI/91/2016 z dnia 26 października 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie, ul. Strażacka 5, 26-070 Łopuszno (dalej również: Szkoła).
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Krzysztof Kumański, Dyrektor Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie. (dowód: akta kontroli str. 12-13)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W badanym okresie w Szkole podjęto realizację kształcenia specjalnego 18 uczniów z niepełnosprawnościami, na podstawie orzeczeń uprawniających do specjalnej organizacji nauki i metod pracy, zgodnie z art. 71b ust. 1 i 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty². Podejmowano także działania w celu zapewnienia tym uczniom i ich rodzicom zalecanych form wsparcia oraz integracji ze środowiskiem rówieńczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi.

Dyrektor Szkoły nie zapewnił jednak wszystkim uczniom realizacji zaleceń wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, za co odpowiada zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 10 ww. ustawy. W badanym okresie w Szkole nie zapewniono połowie uczniów objętych kształceniem specjalnym realizacji wszystkich form wsparcia wymaganych § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych³ i § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym⁴. Dla większości (12) uczniów objętych kształceniem specjalnym, po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny ich funkcjonowania, wyznaczono formy wsparcia adekwatne do określonych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego oraz zgodne z przepisami oświatowymi. Wszystkim uczniom realizującym kształcenie specjalne zorganizowano zajęcia rewalidacyjne, dwójgu – zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju, a 11 – zajęcia indywidualnego nauczania lub indywidualnego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, wymagane orzeczeniami, opiniami i w wymiarze zgodnym z przepisami. Siedmiu uczniom realizującym kształcenie

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, ze zm.

³ Dz. U. z 2014 r. poz. 414; dalej: rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2010 r.

⁴ Dz. U. poz. 1113; dalej: rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r.

w Szkole (40%) nie zapewniono jednak warunków do nauki i środków dydaktycznych, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby edukacyjne, sześciu uczniom (30%) – zalecanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego zajęć dydaktyczno-wyrównawczych lub/i korekcyjno-kompensacyjnych, a czterem uczniom (22%) nie zapewniono (w ramach udzielanego wsparcia) realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Stanowiło to naruszenie wymogów § 4 ust. 1 pkt 1-3 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 5 ust. 1 pkt 1-3 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. Uczniowi niepełnosprawnemu, wbrew § 7 ust. 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., nie zapewniono od 1 stycznia 2016 r. wsparcia nauczyciela lub specjalisty w celu współorganizowania kształcenia specjalnego tego ucznia.

Dyrektor Szkoły nie zapewnił także wsparcia psychologa dzieciom objętym kształceniem specjalnym i wczesnym wspomaganie rozwoju, co było niezgodne z § 3 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci⁵.

W okresie objętym kontrolą w Szkole nie zapewniono odpowiednich warunków lokalowych do organizacji procesu kształcenia specjalnego. Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych realizowali część zajęć w salach, które nie spełniały wymogów określonych w § 72 ust. 1 i § 73 ust. 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie⁶. Dyrektor Szkoły nie wywiązywał się z obowiązku, wynikającego z art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁷, przeprowadzania corocznych kontroli stanu technicznego budynku Szkoły. Nie zapewniono także wymaganego przepisami dostępu do gabinetu profilaktyki medycznej w Szkole. Dwoje uczniów objęto w roku szkolnym 2015/2016 opieką w oddziałach przedszkolnych, w których liczba dzieci była wyższa od maksymalnej dopuszczonej przepisami.

W 2015 r. i 2016 r. na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy oraz wczesne wspomaganie rozwoju dzieci przeznaczono w Szkole odpowiednio 391.985,53 zł i 431.477,66 zł. Pomimo niezrealizowania wszystkich zadań związanych z kształceniem specjalnym uczniów nie wykorzystano ok. 25% „należnej Szkole” subwencji na realizację tych zadań, a Dyrektor Szkoły nie podejmował działań by uzyskać dodatkowe środki.

W Szkole dokonywano, wymaganej przepisami, wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania uczniów z uwzględnieniem efektywności podejmowanych działań wspierających uczniów objętych kształceniem specjalnym, a o wynikach tej oceny informowano rodziców uczniów. Działania te nie doprowadziły jednak w przypadku czterech uczniów objętych kształceniem specjalnym do wymaganej modyfikacji form oraz metod wsparcia. Dyrektor objął nadzorem pedagogicznym proces wspierania kształcenia specjalnego uczniów oraz monitorował jego realizację. Działania te nie były jednak w pełni skuteczne.

W statucie Szkoły i innych dokumentach szkolnych nie określono w sposób prawidłowy i spójny zasad wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz rekrutacji uczniów z niepełnosprawnościami.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Określanie form i sposobów wsparcia kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Zasady wsparcia kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami zostały określone w statucie szkoły podstawowej i statucie gimnazjum, zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 1 i 2 załącznika nr 1 i § 2 ust. 1 pkt 1, 7 i 8 załączników nr 2 i 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych

Opis stanu faktycznego

⁵ Dz. U. poz. 1257.

⁶ Dz.U. z 2015 r. poz. 1422.

⁷ Dz. U. z 2016 r. poz. 290 ze zm.

szkół⁸. W statutach określono formy i sposoby wsparcia kształcenia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz organizację i świadczenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wskazano także zasady organizacji nauczania indywidualnego uczniów, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły. W Szkole opracowano także (obowiązujący od 1 września 2013 r.) *System pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wspierania uczniów Zespołu Szkół im. Jana Pawła II* (dalej: *System wsparcia*), zawierający szczegółowe procedury organizacji kształcenia uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i zadania uczestników tego procesu (dyrekcji szkoły, nauczycieli, wychowawców, specjalistów, nauczycieli oraz rodziców).

Ww. dokumenty zostały udostępnione na stronie internetowej Szkoły⁹. Wynika z nich, że w Szkole powoływane były tzw. Zespoły Wspierające (dalej: Zespół). Do zadań Zespołów należało opracowanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych¹⁰ (dalej: IPET), po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia oraz przy uwzględnieniu zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Ostateczną decyzję o wyborze form i sposobów wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami podejmował Dyrektor Szkoły na podstawie rekomendacji zawartych w IPET.

Ww. dokumenty wewnętrzne (statuty oraz *System wsparcia*) zostały opracowane m.in. na podstawie rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. Na rok szkolny 2015/2016 nie dokonano ich aktualizacji zgodnie z rozporządzeniem o kształceniu specjalnym z 2015 r. Ponadto część postanowień statutów oraz *Systemu wsparcia*, opisujących w sposób szczegółowy szkolne procedury wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami była niepełna lub nieprecyzyjna, co mogło utrudniać funkcjonowanie szkolnego systemu wsparcia i nie stanowiło pełnej informacji dla rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 41-93)

Z wyjaśnień Dyrektora Szkoły Krzysztofa Kumańskiego wynika, że szkolne zasady organizacji wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami przekazywane były rodzicom także podczas indywidualnych rozmów.

(dowód: akta kontroli str. 116-117)

W latach 2014/2015-2015/2016 warunki rekrutacji do Szkoły zapewniały pierwszeństwo przyjęcia uczniom z niepełnosprawnościami, w tym dzieciom spoza obwodu szkoły. W regulaminach rekrutacji (także w regulaminie przyjęcia do oddziałów przedszkolnych) na rok szkolny 2016/2017 pierwszeństwo to nie zostało utrzymane. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *planując rok szkolny 2016/2017, z deklaracji złożonych przez rodziców wynikało jasno, że nie będzie potrzeby w regulaminie rekrutacji stosowania dodatkowych kryteriów, tj. pierwszeństwa w przyjmowaniu uczniów niepełnosprawnych.*

(dowód: akta kontroli str. 94-110, 161)

W całym badanym okresie do Szkoły uczęszczało w sumie osiemnastu uczniów z niepełnosprawnościami, tj.: dwóch uczniów do oddziałów przedszkolnych, dziewięciu do szkoły podstawowej (w tym jeden uczeń mieszkający poza obwodem szkoły) oraz siedmiu do gimnazjum. Uczniowie ci w większości byli przyjęci do różnych klas na tym samym poziomie, np. w roku szkolnym 2015/2016 po jednym uczniu z niepełnosprawnościami uczęszczało do klas: 0a, 0b, 2b, 2c, 4a, 4b, 5a, 5b, oraz do klas gimnazjalnych 1bG, 1cG, 2cG, 3bG, trzy uczennice objęte nauczaniem indywidualnym realizowanym w domu były w drugiej i trzeciej klasie, a tylko do klasy 3b szkoły podstawowej uczęszczało jednocześnie 2 uczniów objętych kształceniem specjalnym.

(dowód: akta kontroli str. 161-164, 1282-1284)

W latach szkolnych 2014/2015, 2015/2016 i 2016/2017 zorganizowano w Szkole kształcenie odpowiednio dla 13, 15 i 13 uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Podstawą tych działań były wnioski składane przez rodziców oraz aktualne orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez zespoły orzekające poradni psychologiczno-pedagogicznych. Kształcenie to mogło być, zgodnie z ww. orzeczeniami,

⁸ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

⁹ <http://www.zslopuzsno.pl/index.php?art=187&xmenu=65>, dostęp 20 grudnia 2016 r.

¹⁰ O których mowa w art. 71b ust. 1b ustawy o systemie oświaty.

realizowane w szkole ogólnodostępnej. W badanych latach kształceniem specjalnym objęto w Szkole:

- jednego ucznia słabowidzącego uczęszczającego do szkoły podstawowej;
- czterech uczniów słabosłyszących, w tym jednego uczęszczającego do oddziału przedszkolnego¹¹, dwóch do szkoły podstawowej i jednego ucznia gimnazjum;
- trzech uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim uczęszczających do szkoły podstawowej¹²;
- jedną uczennicę z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym uczęszczającą do gimnazjum;
- jednego ucznia z niepełnosprawnością ruchową uczęszczającego do szkoły podstawowej;
- trzech uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, uczęszczających do oddziału przedszkolnego, szkoły podstawowej i gimnazjum;
- trzech uczniów z niepełnosprawnością sprzężoną uczęszczających do gimnazjum¹³.

(dowód: akta kontroli str. 122-123)

Dla dwójki dzieci, realizujących kształcenie specjalne w oddziale przedszkolnym, Szkoła zorganizowała (na wniosek rodziców) w latach 2014/2015-2016/2017 zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju. Celem tych zajęć było pobudzanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole, a podstawą ich organizacji były aktualne opinie, o których mowa w art. 71b ust. 3 i 3a ustawy o systemie oświaty.

Szkolny zespół wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, powołany przez Dyrektora Szkoły¹⁴ określił kierunki i harmonogram działań w zakresie wczesnego wspomaganie i wsparcia rodziny ww. dzieci, zgodnie z § 3 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci i ustalił zajęcia w wymiarze zgodnym z § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia tj. od 6 do 8 godzin miesięcznie. Dla dziecka słabosłyszącego zaplanowano po 50% zajęć prowadzonych przez surdopedagoga i oligofrenopedagoga¹⁵, a w przypadku dziecka autystycznego połowę zajęć przyznano oligofrenopedagogowi, a połowę nauczycielowi gimnastyki korekcyjnej.

Dla wszystkich uczniów, których rodzice złożyli w Szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego Zespoły opracowywały IPET w terminach zgodnych z § 5 ust. 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 6 ust. 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., po wcześniejszym dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia oraz na podstawie analizy orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego.

Badanie IPET sporządzonych dla 18 uczniów objętych w badanym okresie kształceniem specjalnym oraz orzeczeń o potrzebie takiego kształcenia, wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne dla tych uczniów wykazało, że:

- dla wszystkich uczniów wskazano zakres i sposób dostosowania programu wychowania przedszkolnego oraz wymagań edukacyjnych, o których mowa w art. 44b ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie oświaty, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka lub ucznia określonych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. (13 IPET) i § 6 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. (pięć IPET);
- wszystkim uczniom przyznano w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej (oprócz pomocy udzielanej w trakcie bieżącej pracy przez nauczycieli) porady i konsultacje specjalistów i pedagoga szkolnego. Sześciu uczniom nie zapewniono zajęć dodatkowych, wskazanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego,

¹¹ Od roku szkolnego 2015/2016.

¹² W roku szkolnym 2014/2015 w szkole uczyło się dwóch uczniów z tą niepełnosprawnością, w 2015/2016 przyjęto trzeciego ucznia (spoza obwodu szkoły), który nie kontynuował nauki w Szkole w następnym roku.

¹³ W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016, w roku szkolnym 2016/2017 jeden z uczniów ukończył szkołę.

¹⁴ Zarządzeniami 21/2014/2015 z 27 marca 2015 oraz 7/2014/2015 z 10 października 2014 r.

¹⁵ Surdopedagog to osoba o kwalifikacjach do pracy m.in. z uczniami słabosłyszącymi, a oligofrenopedagog – do pracy z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną.

- tj. zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (pięciu uczniom) lub/oraz zajęć kompensacyjno-korekcyjnych (dwóm uczniom¹⁶);
- zaplanowano działania wspierające rodziców uczniów oraz określono zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami w realizacji kształcenia specjalnego. Określono także możliwość współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz z Zespołem Placówek Oświatowych nr 4 w Kielcach, a także Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Łopusznie, sądem rejonowym, Policją, zgodnie § 5 ust. 2 pkt 4 i 6 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 6 ust. 1 pkt 4 i 6 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.;
 - wszystkim uczniom, zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 6 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie kształcenia specjalnego z 2015 r., zaplanowano realizację zajęć rewalidacyjnych, a wymiar tych zajęć (2 godziny tygodniowo) w odniesieniu do uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum¹⁷ był zgodny z wymaganiami pkt 3 ppkt 3 lit. b załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych¹⁸ oraz pkt 2 ppkt 2 lit. b załącznika nr 3 do tego rozporządzenia. Uczniowi słabowidzącemu zaplanowano zajęcia z tyflopedagogiem i logopedą (po 1 godzinie tygodniowo), czterem uczniom słabosłyszącym po 50% zajęć z logopedą i surgopedagogiem, uczniowi z niepełnosprawnością ruchową zajęcia gimnastyczno-korekcyjne oraz zajęcia z logopedą, uczniom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz uczniom z autyzmem (w tym zespołem Aspergera) zajęcia z oligofrenopedagogiem, w tym dwojgu także z logopedą;
 - dla wszystkich uczniów określono (w sposób ogólny) zakres zintegrowanych działań o charakterze rewalidacyjnym, które powinni podejmować wszyscy nauczyciele i specjaliści, prowadzący zajęcia z dzieckiem lub uczniem z niepełnosprawnością, (wymaganych § 5 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 6 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.) poprzez określenie, iż wszyscy nauczyciele powinni realizować rewalidację ogólnorozwojową dzieci;
 - dla dwóch uczniów zaplanowano w IPET dodatkowe działania mające na celu dostosowanie warunków pracy uczniów, tj. dostosowanie stanowiska pracy i/lub wyposażenie stanowiska nauki w komputer przenośny;
 - uczniom z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (trzech uczniów) oraz uczniom z niepełnosprawnościami sprzężonymi (trzech uczniów) nie zapewniono w roku szkolnym 2015/2016 (od 1 stycznia 2016 r.) oraz w roku szkolnym 2016/2017 wsparcia dodatkowo zatrudnionej osoby, o której mowa w § 7 ust. 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., tj. nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych lub specjalistów, asystenta nauczyciela lub pomocy nauczyciela. W IPET tych uczniów nie zawarto także informacji dotyczących analizy potrzeb uczniów w zakresie ww. wsparcia. Pięciu z tych uczniów realizowało nauczanie indywidualne (w tym dwóch z nich w domu rodzinnym) lub indywidualne roczne przygotowanie przedszkolne. Jeden z ww. pięciu uczniów ukończył naukę w gimnazjum w czerwcu 2016 r., a uczeń uczęszczający do oddziału przedszkolnego, objęty indywidualnym obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym oraz kształceniem specjalnym z uwagi na autyzm był także w roku szkolnym 2015/2016 i 2016/2017 objęty wczesnym wspomaganie rozwoju. Uczeń ten w pozostałych godzinach uczestniczył w zajęciach grupy przedszkolnej w wymiarze od 10 do 19 godzin tygodniowo. Jak wyjaśnił Dyrektor Szkoły Krzysztof Kumański dodatkową

¹⁶ Jednemu z tych uczniów nie zapewniono zarówno zajęć dydaktyczno-wyrównawczych jak i korekcyjno-kompensacyjnych.

¹⁷ Wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych w przedszkolu powinien być ustalany indywidualnie dla każdego dziecka, odpowiednio do jego konkretnych potrzeb i zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

¹⁸ Dz. U. poz. 204, ze zm.

opiekę nad dzieckiem sprawowały w tych godzinach osoby zatrudnione w Szkole na stanowisku „pomoc nauczyciela”, które realizowały zadania w zakresie opieki nad dziećmi w czasie dowozu do Szkoły i odwozu do domu, a w godzinach wolnych od ww. zajęć, zgodnie z ustnym poleceniem Dyrektora pomagały uczniowi. Dyrektor wyjaśnił także: *po zakończeniu dowozu uczniów do szkoły (godz. 7.55), panie opiekowały się dzieckiem objętym kształceniem specjalnym. Panie znają to dziecko (...) wiedzą jak dziecko funkcjonuje, jakiego potrzebuje wsparcia;*

- w trzech przypadkach nie dokonano aktualizacji form i sposobów wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami mimo uzyskania przez Szkołę kolejnych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego (na nowy etap edukacyjny) i/lub orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego. Nie dokonano także aktualizacji IPET jednego ucznia mimo zmiany (od roku szkolnego 2015/2016) przepisów obowiązujących w zakresie organizacji kształcenia specjalnego uczniów z autyzmem, w tym zespołem Aspergera. Uczniowi z autyzmem, realizującym kształcenie specjalne oraz indywidualne nauczanie nie dokonano modyfikacji form i sposobów wsparcia dotyczących poszerzenia tematyki zajęć rewalidacyjnych o zagadnienia dotyczące rozwijania umiejętności społecznych, w tym umiejętności komunikacyjnych, których realizacja była wymagana § 6 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia w sprawie kształcenia specjalnego z 2015 r. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *w IPET wyraźnie nie określono zintegrowanych działań o charakterze rewalidacyjnym oraz nie uzupełniono IPET o dodatkowe zalecenia zawarte w orzeczeniach o potrzebie nauczania indywidualnego. Nieprecyzyjność w tym zakresie wynika z braku profesjonalnego wsparcia w zakresie prowadzonej dokumentacji dotyczącej kształcenia specjalnego.* Nie dokonano także aktualizacji IPET opracowanych przed wejściem w życie rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. dla ośmiu uczniów z niepełnosprawnościami intelektualnymi w zakresie zmiany nazwy niepełnosprawności. W IPET jednego z uczniów umieszczono niewłaściwą nazwę niepełnosprawności: *upośledzenie w stopniu umiarkowanym i zespół Downa;*
(dowód: akta kontroli str. 125-143, 183-921, 1118, 1208)

W badanym okresie Dyrektor Szkoły (w porozumieniu z organem prowadzącym) określił zakres, miejsce i czas prowadzenia zajęć indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania dla 11 uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego oraz orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania (61% wszystkich uczniów objętych kształceniem specjalnym), w tym dla ośmiu uczniów zorganizowano (zgodnie z zaleceniem zawartym w orzeczeniu) ww. zajęcia w Szkole¹⁹.

Roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne oraz nauczanie indywidualne zostało zorganizowane na wniosek rodziców oraz na podstawie aktualnych orzeczeń o potrzebie indywidualnego przygotowania przedszkolnego/nauczania (na każdy rok szkolny). W orzeczeniach wydanych dla ośmiu uczniów wskazano, że nauczanie to może zostać zorganizowane w odrębnym pomieszczeniu w Szkole, przy czym uczniowie mogli także uczestniczyć w wybranych zajęciach z klasą. W orzeczeniach dwóch uczniów wskazano dokładnie w jakich zajęciach uczniowie ci mogą uczestniczyć (np. wycieczki, zajęcia wychowania fizycznego, zajęcia z wychowawcą). W przypadku trzech uczniów gimnazjum, których stan zdrowia uniemożliwiał uczęszczanie do szkoły realizowano w całym badanym okresie nauczanie indywidualne w ich domu rodzinnym.

W latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 wyznaczono dwóm dzieciom objętym kształceniem specjalnym w oddziałach przedszkolnych, których stan zdrowia uniemożliwiał lub znacznie utrudniał uczęszczanie do przedszkola zajęcia indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego w wymiarze zgodnym z określonym w § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży²⁰, tj. od 4 do 6 godzin tygodniowo.

¹⁹ Czterem uczniom w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017, jednemu w latach 2014/2015 i 2015/2016, jednemu w latach 2014/2015-2016/2017, jednej uczennicy w roku szkolnym 2015/2016 i jednemu uczniowi od lutego do marca roku szkolnego 2015/2016.

²⁰ Dz. U. poz. 1157.

W latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 nauczaniem indywidualnym objęto także dwoje dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej (22% dzieci objętych kształceniem specjalnym w szkole podstawowej) oraz siedmioro dzieci uczęszczających do gimnazjum (wszystkie dzieci objęte kształceniem specjalnym w gimnazjum), których stan zdrowia uniemożliwiał lub znacznie utrudniał uczęszczanie do szkoły. Zaplanowany tygodniowy wymiar zajęć był zgodny z zakresem określonym w § 9 ust. 1 ww. rozporządzenia, wynoszącym dla klas I-III szkoły podstawowej od 6 do 8 godzin, dla klas IV-VI od 8 do 10 godzin, dla uczniów gimnazjum od 10 do 12 godzin i wynosił odpowiednio 6, 8 i 10 godzin.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie dostosowano postanowień statutów i *Systemu wsparcia* do wymogów rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., obowiązującego od 1 września 2015 r., poprzez:

- a) nieprawidłowe określanie składu Zespołów. W § 11 ust. 1-4 i 7 *Systemu wsparcia*, w którym określono skład Zespołów, pominięto obowiązek włączenia wszystkich nauczycieli, prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem, a w § 3 ust. 1-2 wskazano pedagoga szkolnego (który nie prowadził zajęć z wszystkimi dziećmi) jako przewodniczącego i koordynatora wszystkich Zespołów, co nie było zgodne z § 6 ust. 3 i 6 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., gdyż w skład Zespołów powinni wchodzić nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści, prowadzący zajęcia z dzieckiem lub uczniem, a pracę zespołów powinien koordynować odpowiednio wychowawca oddziału lub wychowawca grupy wychowawczej, do której uczęszcza dziecko lub uczeń, albo nauczyciel lub specjalista, prowadzący zajęcia z dzieckiem;
- b) nieprawidłowe określenie częstotliwości sporządzania okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. W statucie szkoły podstawowej (§ 69 ust. 19) i statucie gimnazjum (§ 61 ust. 4) wskazano, że ocena ta dokonywana będzie raz w roku (na miesiąc przed zakończeniem zajęć dydaktycznych), co było niezgodne z § 6 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., wymagającym by zespół nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów, prowadzących zajęcia z uczniem, dokonywał jej co najmniej dwa razy w roku szkolnym;
- c) nieprawidłowe określenie trybu zatrudniania dodatkowych osób w celu współorganizowania kształcenia specjalnego. W § 62 ust. 2 statutu gimnazjum wskazano, że w szkole można zatrudniać dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych tylko za zgodą organu prowadzącego, mimo że zgodnie z § 7 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. w sytuacji objęcia edukacją dzieci z niepełnosprawnościami sprzężonymi i Zespołem Aspergera nie ma obowiązku uzyskiwania zgody organu prowadzącego przy zatrudnieniu ww. nauczycieli;
- d) niewskazanie w *Systemie wsparcia* (zawierającym regulamin pracy Zespołu) obowiązku ujawniania spraw poruszanych na spotkaniu Zespołu, które mogą naruszać dobra osobiste dziecka lub ucznia, jego rodziców, nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem, a także innych osób uczestniczących w ww. spotkaniach oraz obowiązku powiadamiania rodziców o spotkaniach Zespołu, mimo wprowadzenia takich wymogów w § 6 ust. 10 i 12 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.;

(dowód: akta kontroli str. 41-93)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *dokumenty wewnętrzne, wskazujące szkolne zasady organizacji wsparcia dla uczniów z niepełnosprawnościami nie są spójne i są nieprzejrzyste, ponieważ tworzone były w różnym czasie i w niektórych dokumentach np. Systemie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wspierania uczniów Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie nie dokonywano nowelizacji zgodnie z rozporządzeniem z 2015 r. (...) zapewne scalenie tych dokumentów ułatwiłoby funkcjonowanie systemu zwłaszcza dla nauczycieli, rodziców i uczniów (...). W najbliższym czasie postaramy się wyrównać braki w tym zakresie, aby ustalenia były zgodne z przepisami oświatowymi.*

(dowód: akta kontroli str. 116-120)

2. Sześciu uczniom nie wyznaczono w IPET oraz nie zrealizowano zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i/lub zajęć specjalistycznych zalecanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego tych uczniów i/lub w orzeczeniach o potrzebie nauczania indywidualnego, w tym jednemu uczniowi nie zaplanowano i nie zrealizowano zarówno zajęć dydaktyczno-wyrównawczych jak i kompensacyjno-korekcyjnych:

- a) pięciu uczniom nie zaplanowano i nie zrealizowano w latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 zajęć dydaktyczno-wyrównawczych wymaganych na podstawie następujących orzeczeń:
- 37/14-15 z dnia 15 października 2014 r., wydanego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Chmielniku;
 - 76/13/14 z dnia 25 czerwca 2014 r., nr 92/2014/2015 z 13 sierpnia 2015 r., i nr 78/2014/2015 z 12 sierpnia 2015 r., wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Bodzentynie;
 - 266/2014/2015 z dnia 10 lipca 2015 r. wydanego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Piekoszowie;
 - 168/14-15 z dnia 28 sierpnia 2015 r. wydanego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Chmielniku;
 - 81/2015/2016 z dnia 14 stycznia 2016 r. i 279/2015/2016 z 11 sierpnia 2016 r. wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Piekoszowie.
- (dowód: akta kontroli str. 364-385, 572-616, 699-736, 747-774)
- b) dwóm uczniom nie zaplanowano i nie zrealizowano w latach szkolnych 2015/2016-2016/2017 zajęć korekcyjno-kompensacyjnych zalecanych w następujących orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, tj. odpowiednio:
- 47/2015/2016 z dnia 26 października 2015 r. wydanego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Piekoszowie,
 - 76/13/14 z dnia 25 czerwca 2014 r., 92/2014/2015 z 13 sierpnia 2015 r., 78/2014/2015 z 12 sierpnia 2015 r., wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Bodzentynie.

(dowód: akta kontroli str. 462-515, 617-643)

Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 10 ustawy o systemie oświaty dyrektor szkoły odpowiada za realizację zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia. Ponadto z § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży wynika, że nauczanie to organizuje się w sposób zapewniający wykonanie zaleceń określonych w orzeczeniu.

Niewyznaczenie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i/lub zajęć specjalistycznych stanowiło naruszenie § 5 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. (w odniesieniu do czterech uczniów) i § 6 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. (dla dwóch uczniów).

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *w roku 2015/16 w projekcie organizacyjnym szkoły nie uwzględniono w szkole zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i zajęć w zakresie terapii integracji sensorycznej dla ucznia (...). Rodzice dostarczyli orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w trakcie roku szkolnego 2015/16. W bieżącym roku szkolnym rodzicom ucznia zaproponowano udział ich dziecka w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych, które zaplanowano do realizacji w II półroczu roku szkolnego w ramach realizacji projektu unijnego. (...). Z dalszych wyjaśnień Dyrektora Szkoły wynika, że pozostałym uczniom nie zaplanowano wymaganych zajęć ze względu na brak środków finansowych.*

(dowód: akta kontroli str. 1204-1206)

3. Uczniowi realizującemu od 15 lutego 2016 r. kształcenie specjalne z uwagi na niepełnosprawność (zespół Aspergera) nie zapewniono dodatkowego wsparcia, wymaganego § 7 ust. 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. Zgodnie z tym przepisem w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęte dzieci i uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu

współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych lub specjalistów z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Jak wyjaśnił Dyrektor Szkoły, w szkole nie został zatrudniony dodatkowo nauczyciel posiadający kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia specjalnego (...) z przyczyn organizacyjnych. Również rodzice nie wyrazili zgody na udział dodatkowego nauczyciela w klasie, który wspierałby wyłącznie ich dziecko. Uważają, że w ten sposób manifestowano by jego inność. Nie chcą, by ich dziecko w klasie traktowano inaczej lub w jakiś sposób wyróżniano.

(dowód: akta kontroli str. 1204-1205)

Wyjaśnienia te nie znajdują potwierdzenia w dokumentacji kształcenia specjalnego ww. ucznia. Ponadto przywołany przepis rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. wymaga zapewnienia w szkole/przedszkolu ogólnodostępnym wsparcia dodatkowej osoby każdemu dziecku/uczniowi posiadającemu orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone.

4. Regulamin rekrutacji na rok szkolny 2016/2017 do oddziałów przedszkolnych w Szkole nie był zgodny z przepisami oświatowymi, gdyż:

- a) w przyjętych kryteriach zapewniających pierwszeństwo w procesie rekrutacji nie uwzględniono niepełnosprawności kandydata lub jego rodzeństwa oraz nie określono kryterium dotyczącego niepełnosprawności rodziców, co było niezgodne z art. 20c ust. 2 ustawy o systemie oświaty (obowiązującym do 25 stycznia 2017 r.), wymagającym by w toku rekrutacji do publicznego przedszkola lub publicznej innej formy wychowania przedszkolnego na pierwszym etapie postępowania rekrutacyjnego brane były pod uwagę łącznie następujące kryteria: wielodzietność rodziny kandydata; niepełnosprawność kandydata, niepełnosprawność jednego z rodziców kandydata; niepełnosprawność obojga rodziców kandydata, niepełnosprawność rodzeństwa kandydata; samotne wychowywanie kandydata w rodzinie, objęcie kandydata pieczą zastępczą;
- b) ww. regulamin nie zawierał wymaganej przepisami procedury odwoławczej od decyzji komisji rekrutacyjnej. Zapisano w nim bowiem, że *rodzice mają prawo pisemnego odwołania się od decyzji komisji rekrutacyjnej do dyrektora w terminie 14 dni od zakończenia rekrutacji*, a dalej: *dyrektor rozpatruje odwołania rodziców (...) tak podjęta decyzja przez dyrektora jest ostateczną decyzją dla zainteresowanych rodziców*. Natomiast zgodnie z art. 20zc ust. 6 i 7 ustawy o systemie oświaty (obowiązującym do 25 stycznia 2017 r.), w terminie 7 dni od dnia podania do publicznej wiadomości listy kandydatów przyjętych i kandydatów nieprzyjętych, rodzic kandydata lub kandydat pełnoletni mógł wystąpić do komisji rekrutacyjnej z wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia odmowy przyjęcia kandydata do danego publicznego przedszkola. Uzasadnienie sporządza się w terminie 5 dni od dnia wystąpienia przez rodzica kandydata lub kandydata pełnoletniego z wnioskiem, o którym mowa w ust. 6. Zgodnie z art. 20zc ust. 8 i 9 ww. ustawy rodzic kandydata lub kandydat pełnoletni mógł wnieść do dyrektora publicznego przedszkola, publicznej szkoły lub publicznej placówki odwołanie od rozstrzygnięcia komisji rekrutacyjnej, w terminie 7 dni od dnia otrzymania uzasadnienia. Dyrektor publicznego przedszkola, powinien rozpatrzyć odwołanie od rozstrzygnięcia komisji rekrutacyjnej, w terminie 7 dni od dnia otrzymania odwołania. Na rozstrzygnięcie dyrektora danego publicznego przedszkola, publicznej szkoły lub publicznej placówki służyła skarga do sądu administracyjnego;
- c) skład komisji rekrutacyjnej opisany w rozdziale VI regulaminu rekrutacji, w którym wskazano Dyrektora Szkoły jako przewodniczącego komisji rekrutacyjnej, nie był zgodny z § 11 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 listopada 2015 r. w sprawie sposobu przeliczania na punkty poszczególnych kryteriów uwzględnianych w postępowaniu rekrutacyjnym, składu i szczegółowych zadań komisji rekrutacyjnej, szczegółowego trybu i terminów przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego oraz postępowania uzupełniającego (obowiązującego do 31 sierpnia

2016 r.)²¹, zgodnie z którym w skład komisji rekrutacyjnej nie mógł wchodzić dyrektor szkoły, w której działa komisja rekrutacyjna.

(dowód: akta kontroli str. 94-99)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *dokumentacja wewnętrzna dotycząca rekrutacji była niedopracowana, niezgodna z przepisami prawa oświatowego. Powinniśmy opracować dokładnie Regulamin rekrutacji do oddziałów przedszkolnych ze wskazaniem kryteriów w procesie rekrutacyjnym. Również prawidłowo skonstruować procedury odwoławcze. W przyszłości dyrekcja zobowiązuje się do dokładnego i zgodnie z przepisami prawa oświatowego opracowywania dokumentacji szkolnej w tym zakresie.*

(dowód: akta kontroli str. 1122)

Nieprawidłowość ta miała charakter formalny, nie skutkowała bowiem ograniczeniem prawa dzieci do objęcia ich opieką przedszkolną. W wyniku rekrutacji na rok szkolny 2016/2017 wszystkie dzieci uzyskały miejsce w oddziałach przedszkolnych w Szkole.

Ocena cząstkowa

W Szkole podjęto realizację kształcenia specjalnego dla wszystkich 18 uczniów, których rodzice o to wnioskowali i przedstawili prawidłowe dokumenty uprawniające do objęcia dzieci kształceniem specjalnym i innymi formami wsparcia (indywidualnym nauczaniem czy wczesnym wspomaganie rozwoju). Większości z tych uczniów (12), po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny ich funkcjonowania, wyznaczono formy wsparcia adekwatne do określonych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego oraz zgodne z przepisami oświatowymi. Dla sześciu uczniów nie zaplanowano i nie zrealizowano zalecanych w orzeczeniach zajęć dydaktyczno-wyrównawczych lub/i korekcyjno-kompensacyjnych – z powodu braku środków na ich sfinansowanie, a jednemu uczniowi nie zapewniono, wymaganego przepisami, wsparcia nauczyciela lub specjalisty. W dokumentach wewnętrznych nie określono w sposób prawidłowy i spójny zasad wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz zgodnych z obowiązującymi przepisami zasad rekrutacji uczniów i dzieci z niepełnosprawnościami.

2. Warunki organizacyjne i finansowe do realizacji wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie został utworzony w 1999 r.²², obecnie jest największą szkołą w gminie Łopuszno. Obwód szkoły podstawowej obejmuje 60%, a obwód gimnazjum 80% mieszkańców Gminy²³. W skład Szkoły wchodzi: szkoła podstawowa z klasami I-VI (licząca w roku szkolnym 2016/2017 13 oddziałów i 302 uczniów) i oddziałami przedszkolnymi (5 oddziałów i 120 dzieci) z filią w Lasocinie (21 uczniów) i w Grabownicy (43 uczniów) oraz gimnazjum (9 oddziałów i 217 uczniów). W budynku Szkoły w Łopusznie zorganizowano w latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 edukację i opiekę dla 639-672 uczniów²⁴.

(dowód: akta kontroli str. 3-11, 122-124)

W latach szkolnych 2014/2015 i 2016/2017 liczebność grup przedszkolnych oraz oddziałów, w których realizowano kształcenie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych była zgodna z przepisami oświatowymi, tj. wynosiła dla grup przedszkolnych oraz klas I-III od 22 do 25 dzieci, a dla pozostałych klas od 22 do 31 dzieci. W roku szkolnym 2015/2016 dwoje dzieci z niepełnosprawnościami było objęte opieką w grupach przedszkolnych przekraczających dopuszczalną liczebność – liczących po 27 dzieci.

W badanym okresie dane wprowadzone przez Szkołę do Systemu Informacji Oświatowej (dalej: SIO) dotyczące liczby uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego oraz rodzaju niepełnosprawności będącej podstawą wydania ww. orzeczenia były zgodne z posiadaną przez Szkołę dokumentacją. Prawidłowo wprowadzono także dane

²¹ Dz. U. poz. 1942.

²² Uchwała IX/91/99 Rady Gminy w Łopusznie z 10 listopada 1999 r., uchwała VIII/44/2007 Rady Gminy w Łopusznie z 26 kwietnia 2007 r., uchwała XV/96/2008 Rady Gminy w Łopusznie z 29 kwietnia 2008 r., uchwała XXV/152/2009 Rady Gminy w Łopusznie z 28 maja 2009 r.

²³ Według danych na dzień 1 stycznia 2014 r. (źródło: http://www.lopuszno.pl/index.php?option=18&action=articles_show&art_id=309&menu_id=226&page=276).

²⁴ W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 uczniów w gimnazjum było odpowiednio 226 i 230, w szkole podstawowej 319 i 342, a w oddziałach przedszkolnych 99, 100.

dotyczące nauczania indywidualnego i indywidualnego przygotowania przedszkolnego tych uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 122-123, 183-303, 959-1018)

W badanym okresie realizowano dowożenie uczniów niepełnosprawnych do Szkoły, zgodnie z art. 17 ust. 3a ustawy o systemie oświaty.

W roku szkolnym 2014/2015 trzech, a w 2015/2016 dwóch uczniów objętych kształceniem specjalnym, uczęszczających do gimnazjum korzystało z dofinansowania do podręczników w ramach Rządowego Programu „Wyprawka Szkolna”.

(dowód: akta kontroli str. 1119, 1466-1475)

W Szkole organizowano zajęcia lekcyjne (w tym dla uczniów z niepełnosprawnościami) z wykorzystaniem 26 sal lekcyjnych (położonych na trzech kondygnacjach budynku) oraz dwóch sal gimnastycznych. Ponadto uczniowie mogli korzystać z biblioteki szkolnej i czytelnicy multimedialnej oraz pomieszczenia świetlicy. W badanym okresie zajęcia szkolne odbywały się także w trzech salach lekcyjnych (nr 10, 11 i 12) umieszczonych w podpiwniczeniu Szkoły.

Do realizacji zajęć logopedycznych przystosowano część pomieszczenia pedagoga szkolnego. Szkoła nie dysponowała innymi pomieszczeniami przystosowanymi do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych. Odrębnego pomieszczenia nie przeznaczono także do realizacji zajęć indywidualnego nauczania i indywidualnego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego. Szkoła nie była w pełni przystosowana do potrzeb uczniów niepełnosprawnych ruchowo, nie zapewniono także dostępu do gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *uczniowie realizują nauczanie indywidualne w szkole w salach lekcyjnych. W szkole nie ma odrębnego pomieszczenia przeznaczonego wyłącznie do nauczania indywidualnego, ponieważ wszystkie pomieszczenia są maksymalnie zaadaptowane na potrzeby szkoły. Obecnie zostały przeprowadzone rozmowy z przewodniczącymi związków zawodowych, tj. ZNP i „Solidarność” (...) o udostępnienie pomieszczeń, które zostaną przygotowane i dostosowane do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych i nauczania indywidualnego w szkole. (...) Baza lokalowa szkoły nie pozwala w pełni realizować potrzeby uczniów objętych kształceniem specjalnym. Wskazany byłby osobny gabinet odpowiednio wyposażony dla logopedy, psychologa, gabinet pielęgniarki profilaktyki zdrowotnej. Przynajmniej 3 pomieszczenia odpowiednio wyposażone do prowadzenia nauczania indywidualnego i zajęć rewalidacyjnych.*

(dowód: akta kontroli str. 173-174, 178, 957, 1122)

Szkoła realizując obowiązek wynikający z art. 67 ust. 3 ustawy o systemie oświaty podejmowała działania mające na celu zapewnienie zajęć świetlicowych dla uczniów, którzy pozostają w Szkole dłużej ze względu na czas pracy rodziców (na wnioski rodziców), organizację dojazdu lub inne okoliczności wymagające zapewnienia opieki w Szkole. W latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 odpowiednio 147, 203 i 196 dzieci zostało zgłoszonych przez rodziców do udziału w zajęciach świetlicowych. Zajęcia świetlicowe były realizowane w przeznaczonym do tego pomieszczeniu, a także w innych salach lekcyjnych (w Szkole opracowano harmonogram realizacji ww. zajęć w innych salach) przez opiekunów świetlicy (w latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 przydzielono w arkuszu organizacyjnym odpowiednio 2,3; 1,16²⁵ i 1,08 etatu) oraz nauczycieli realizujących ww. zadania w ramach dodatkowych zajęć²⁶. Sześćcioro uczniów objętych kształceniem specjalnym korzystało z opieki świetlicowej w Szkole, dla czwórki z nich zorganizowano zajęcia w grupach o liczebności do 25 dzieci.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *do dzienników zajęć świetlicy szkolnej wpisano po 40 uczniów. Liczba ta stanowiła 2 grupy świetlicowe, zapisane w jednym dzienniku. Jeżeli w tym samym czasie na świetlicy przebywały 2 grupy, to opiekę sprawowało 2 nauczycieli. W roku 2016/17 nauczyciele dobrowolnie zadeklarowali sprawowanie opieki świetlicowej w ramach 40-godzinnego czasu pracy. Zajęcia świetlicowe odbywają się wg sporządzonego*

²⁵ W zarządzeniu 22/2015 Wójta Gminy Łopuszno z dnia 9 marca 2015 r. w sprawie wytycznych dotyczących sporządzania arkuszy organizacji pracy szkół prowadzonych przez Gminę Łopuszno na rok szkolny 2015/2016 (pkt 4 tiret 1 części III) Szkole przyznano jeden etat w ramach zatrudnienia w świetlicy szkolnej i wskazano konieczność zapewnienia opieki na podstawie art. 42 KN.

²⁶ W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 w ramach tzw. „godzin karcianych”.

harmonogramu. Od grudnia 2016 r. w szkole realizowany jest projekt unijny: „Edukacja kluczem do przyszłości” skierowany dla uczniów klas I - VI szkoły podstawowej. Zajęcia projektowe organizowane są w tym czasie, kiedy uczniowie przebywali na świetlicy, zatem liczebność grup świetlicowych zmniejszyła się. grupy projektowe liczą od 5 do 8 uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 1027-1079,1112-1114, 1116-117, 1123-1129)

W 2011 r. i w 2016 r. przeprowadzono w Szkole pięcioletnie kontrole okresowe stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektów szkolnych, ich estetyki i otoczenia, wymagane art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane. W latach 2014-2016 w budynkach Szkoły w Łopusznie, Grabownicy i Lasocinie były przeprowadzane corocznie przeglądy kominiarskie (przez osoby uprawnione, zgodnie z art. 62 ust. 6 ww. ustawy). Dyrektor Szkoły raz w roku dokonywał kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów szkolnych, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki wymaganej § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁷. W 2016 r. (w trakcie kontroli NIK) przeprowadzono kontrolę stanu technicznego budynku Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie oraz w budynkach szkół filialnych, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy Prawo budowlane, polegającej na sprawdzeniu elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu.

(dowód: akta kontroli str. 1123-1277)

W latach 2014/2015-2016/2017 w Szkole było zatrudnionych od 72 do 77 nauczycieli (w ramach od 67 do 72 etatów). W badanym okresie w Szkole zatrudniono nauczyciela-pedagoga, posiadającego kwalifikacje zgodne z § 20 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli²⁸. Nauczyciel ten dodatkowo ukończył studia podyplomowe i kurs kwalifikacyjny uprawniający odpowiednio do prowadzenia zajęć z uczniami o upośledzeniu intelektualnym i z uczniami słabowidzącymi. Od 1 września 2014 r. zatrudniono w Szkole także na część etatu logopedę posiadającą kwalifikacje zgodne z § 21 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia. Pensum pedagoga i logopedy wynosiło 20 godzin tygodniowo. Wysokość pensum pedagoga wynikała z § 1 uchwały XVI/136/2000 Rady Gminy Łopuszno z dnia 8 września 2000 r. w sprawie zasad udzielania i rozmiaru zniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć nauczycielom, którym powierzono stanowiska kierownicze oraz zwolnień nauczycieli od tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć. W Szkole nie zatrudniono psychologa.

(dowód: akta kontroli str. 1095-1105, 1203)

W Szkole było zatrudnionych ponadto dziewięciu nauczycieli posiadających uprawnienia pedagogiczne, którzy oprócz ukończonych studiów magisterskich na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami, ukończyli kursy kwalifikacyjne lub studia podyplomowe w zakresie prowadzenia zajęć specjalistycznych związanych z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych, tj.: logopedycznych oraz z uczniami słabosłyszącymi (dwóch nauczycieli), z uczniami niepełnosprawnymi intelektualnie (sześciu nauczycieli), do prowadzenia gimnastyki korekcyjnej (dwóch nauczycieli). Jeden nauczyciel ukończył kursy kwalifikacyjne w dwóch z ww. zakresów. Kwalifikacje te uprawniały do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych z uczniami, zgodnie § 2-4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli. Ww. nauczyciele realizowali zajęcia w ramach 18-godzinnego pensum (w tym nauczyciel języka polskiego, który prowadził dodatkowo zajęcia logopedyczne). Nauczyciele prowadzili zajęcia rewalidacyjne zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami.

(dowód: akta kontroli str. 1079-1094)

²⁷ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm.

²⁸ Dz. U. z 2015 r. poz. 1264.

W roku szkolnym 2016/2017 zatrudniono w Szkole cztery osoby na stanowisku „pomoc nauczyciela”. Zgodnie z przydzielonym zakresem czynności do obowiązków tych osób należało utrzymanie porządku w pomieszczeniach grup przedszkolnych, udzielanie pomocy nauczycielom tych grup w organizowaniu opieki nad dziećmi oraz opieka nad wszystkimi uczniami w czasie ich dowozu do Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 1104-1111)

Zdaniem Dyrektora Szkoły, *Szkoła dysponuje odpowiednimi specjalistami, ale zauważa się, że obsada kadrowa jest niewystarczająca. Wskazane byłoby zatrudnić w szkole dodatkowo jeszcze jednego pedagoga, psychologa, logopedę w pełnym wymiarze godzin, specjalistę ds. integracji sensorycznej, specjalistę do pracy z dzieckiem autystycznym, w tym z Zespołem Aspergera, specjalistę w zakresie pedagogiki leczniczej.*

(dowód: akta kontroli str. 1122)

W latach 2014-2016 Szkoła wniosowała i otrzymała odpowiednio 32.801 zł, 31.854 zł i 35.556 zł na dofinansowanie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli. Zgodnie z regulaminem przyznawania środków na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach prowadzonych przez Gminę Łopuszno²⁹, środki te mogły być przeznaczone na dofinansowanie m.in. studiów doskonalących, kursów kwalifikacyjnych, organizacji szkoleń i seminariów, warsztatów metodycznych i przedmiotowych, szkoleń rady pedagogicznej oraz przygotowania materiałów szkoleniowych pod warunkiem, że formy te są zgodne z założeniami edukacyjnymi i potrzebami Szkoły. W latach 2014-2016³⁰ wykorzystano odpowiednio 7.152,04 zł, 3.770 zł i 2.645 zł na doskonalenie zawodowe nauczycieli, tj. 21,8%, 11,8% i 7,4% środków.

(dowód: akta kontroli str. 1168-1174)

W badanym okresie wszyscy nauczyciele zatrudnieni w Szkole uczestniczyli w co najmniej jednej formie doskonalenia zawodowego. Jednak tylko pięciu nauczycieli brało udział w szkoleniach dotyczących pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych:

- trzech nauczycieli (w tym pedagog szkolny) brało udział w sfinansowanym przez Szkołę szkoleniu „Integracja sensoryczna w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej;
- jeden nauczyciel uczestniczył (na własny koszt) w kursach doskonalących pn.: „Edukacja włączająca szansą dla rozwoju uczniów niepełnosprawnych” i „Aktywność twórcza i odtwórcza dzieci w oparciu o ideę C. Orffa”;
- jeden nauczyciel brał udział w szkoleniu „Metody pracy w klasie z zaburzeniami rozwojowymi (autyzm, zespół Aspergera)”.

Ponadto nauczyciele uczestniczyli w warsztatach muzycznych dotyczących wykorzystania muzykoterapii oraz kamertonów w pracy z uczniami. Zagadnienia związane z doskonaleniem nauczycieli realizujących kształcenie specjalne były przedstawiane radzie pedagogicznej w ramach wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli³¹.

(dowód: akta kontroli str. 1138-1167)

Z wyjaśnień uzyskanych od czterech nauczycieli, którzy realizowali największą liczbę zajęć z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych wynika, że (poza realizowanymi formami) potrzebują oni większego wsparcia szkoleniowego w zakresie doskonalenia metod i form pracy oraz dokumentowania pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. ...)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *potwierdzam, że (...) Plany Doskonalenia Nauczycieli w Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie na rok szkolny 2015/2016 i 2016/2017 nie obejmują w sposób kompleksowy realizacji zadania szkoły wynikającego z art. 71b ust. 1b ustawy o systemie oświaty (...). Nie planowano form doskonalenia członków zespołów wspierających (...) Plan Doskonalenia Nauczycieli na rok szkolny 2016/2017 zostanie poprawiony. Nauczyciele, którzy pracują bezpośrednio z uczniami niepełnosprawnymi jak*

²⁹ Uchwały Nr XI/100/2015 i XI/101/2015 Rady Gminy w Łopusznie z dnia 30 listopada 2015 r. oraz Zarządzenie 6/2014 Wójta Gminy Łopuszno z dnia 24 lutego 2014 r.

³⁰ Do 4 grudnia 2016 r.

³¹ *Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole oraz Metody i formy pracy z uczniem z orzeczeniem o niepełnosprawności na językach obcych w 2016 r., Praca z uczniem słabosłyszącym w szkole ogólnodostępnej w 2015 r.*

również wszyscy pozostali nauczyciele pracujący w Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie zostaną objęci wsparciem w formie różnych kursów i szkoleń.

(dowód: akta kontroli str. 1208)

W 2015 r. i 2016 r. kwota subwencji oświatowej wynikająca z organizacji kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami, uczęszczających do Szkoły wynosiła odpowiednio 520.815,26 zł i 564.253,20 zł. Kwota ta wynikała z odpowiednio wyższych nakładów finansowych na kształcenie specjalne, uwzględnionych w algorytmie podziału części oświatowej subwencji ogólnej na dany rok poprzez tzw. system wag³².

Wydatki związane z realizacją zadań wymagających specjalnej organizacji nauki i metod pracy ponoszone 2015 r. i 2016 r. były ewidencjonowane w rozdziałach 80149 (*realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego*) i 80150 (*realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych*), tj. zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Finansów z 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych³³. Realizując wymogi art. 32 ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej³⁴ oraz art. 13 ustawy z dnia 16 grudnia 2015 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2016³⁵, w gminie Łopuszno przyjęto zasadę³⁶ ewidencjonowania wydatków ponoszonych na realizację zadań wymagających specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

Zasada ta polegała na proporcjonalnym obliczaniu ww. wydatków według liczby uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego do liczby uczniów ogółem (według danych SIO na 30 września) w sposób następujący:

- wydatki rzeczowe (np. zakup energii, materiałów i usług), wydatki na wynagrodzenia, pochodne od wynagrodzeń i inne dotyczące nauczycieli, którzy mieli zajęcia z wszystkimi uczniami oraz wynagrodzenia pracowników administracji należało rozliczać „procentowo”, dzieląc kwotę wydatku przez ogólną liczbę uczniów Szkoły³⁷, a otrzymany wynik mnożono przez liczbę uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego;
- wydatki rzeczowe na zakup materiałów i usług z przeznaczeniem dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w całości należało ujmować w rozdziałach 80149 i 80150.

W 2015 r. i 2016 r. kwota wydatków zaksięgowanych w rozdziałach 80149 i 80150 w ramach „procentowego” odpisu wynosiła odpowiednio 391.985,53 zł i 431.477,66 zł³⁸. Na realizację zakupów związanych z realizacją potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych wydatkowano środki tylko w grudniu 2016 r. (w trakcie kontroli NIK) – w kwocie 2.218 zł. Wysokość subwencji „należnej Szkole” na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, która nie została

³² Podana wysokość subwencji dla Szkoły została przedstawiona na podstawie obliczeń sporządzonych przez Urząd Gminy w Łopusznie, a wynikała (2016 r.) z zastosowania następujących wag (podwyższających standard A podziału subwencji wynoszący 5.278,07 zł): P4=1,40 (dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim), P5=2,90 (dla uczniów słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją, P6=3,60 dla uczniów słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym), P7=9,50 (dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera) oraz P37=4, P45=9,5 (dla dzieci odpowiednio słabosłyszących i z autyzmem, w tym zespołem Aspergera, objętych opieką przedszkolną) oraz P47=8,4 dla dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016 (Dz. U. poz. 2294).

³³ Dz. U. z 2014 r. poz. 1053, ze zm.

³⁴ Dz. U. poz. 1877, ze zm.

³⁵ Dz. U. poz. 2199, ze zm.

³⁶ Pismo Wójta Gminy Łopuszno z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie określenia sposobu wyodrębniania wydatków na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy w szkołach prowadzonych przez Gminę Łopuszno.

³⁷ Także uczniów w szkołach filialnych w Grabownicy i Lasocinie.

³⁸ Do 16 grudnia 2016 r.

wykorzystana wyniosła w 2015 r. i 2016 r. odpowiednio 128.829,53 zł (25% ogólnej kwoty subwencji na kształcenie specjalne) i 132.775,54³⁹ zł (24%).

Wydatki poniesione w latach 2015 i 2016 na realizację wczesnego wspomaganie rozwoju dwójki dzieci z oddziałów przedszkolnych w Szkole ewidencjonowano na koncie 80149, mimo że zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, do ewidencjonowania ww. wydatków służy rozdział 85404 w dziale 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza.

(dowód: akta kontroli str. 1286-1316, 1483)

Obsługa księgowo-finansowa Szkoły w badanym okresie prowadzona była przez Referat Finansowy Urzędu Gminy w Łopusznie (stanowisko ds. obsługi księgowo-finansowej placówek oświatowych)⁴⁰.

Z wyjaśnień przekazanych przez Teresę Poświat, Skarbnika Gminy Łopuszno wynikało, że w przypadku niewykorzystania zwiększonej subwencji oświatowej na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży, pozostała kwota zostaje wykorzystana na realizację wydatków w innych rozdziałach w dziale 801, a jeśli do końca roku budżetowego nie zostaną one wykorzystane, przechodzi na tzw. wolne środki w budżecie Gminy. Skarbnik Gminy wyjaśniła ponadto: *subwencja oświatowa dla Gminy Łopuszno nie wystarcza na wszystkie wydatki związane z realizacją zadań w jednostkach oświaty. Aby jednostki oświaty mogły realizować swoje zadania, Gmina Łopuszno z własnych środków pokrywa część wydatków.*

(dowód: akta kontroli str. 1317)

W ramach IPET w 2015 r. i 2016 r. Dyrektor Szkoły zaplanował odpowiednio 236.400 zł i 270.800 zł na realizację zajęć rewalidacyjnych, indywidualnego nauczania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci oraz na koszty dojazdu nauczycieli realizujących nauczanie indywidualne w domu rodzinnym uczniów. W badanych latach zaplanowane wydatki w planie finansowym Szkoły w rozdziałach 80149 i 80150 wynosiły⁴¹ w 2015 r. – 409.644 zł (co stanowiło ok. 78% „należnej Szkole” subwencji, wydatkowano 96% tak zaplanowanej kwoty), w 2016 r. – 564.978 zł (co stanowiło 100% „należnej Szkole” subwencji, wydatkowano 75% zaplanowanej kwoty). Wydatki ponoszone przez Szkołę na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży, ewidencjonowane w ww. rozdziałach były w rzeczywistości jeszcze niższe, gdyż w gminie Łopuszno były kwalifikowane do nich także wydatki ponoszone na realizację wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci.

W latach 2015-2016 Dyrektor Szkoły nie składał pisemnych wniosków o dodatkowe środki na działania związane z realizacją kształcenia specjalnego. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *mając doświadczenie z lat ubiegłych do prowadzonych przeze mnie konsultacji ustnych z organem prowadzącym przed konstruowaniem projektu Planu finansowego, będę również załączał do w/w projektu w obszernej formie pisemnej wszelkie moje prośby i wnioski zapewniające prawidłowe funkcjonowanie szkoły. Nadmieniam, że nie wszystkie moje prośby i składane wnioski do projektu Planu finansowego miały odzwierciedlenie w zatwierdzonym już Planie finansowym.*

(dowód: akta kontroli str. 1318-1337, 1208)

Część oświatowej subwencji ogólnej na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży na 2015 r. i 2016 r. dla gminy Łopuszno wynosiła odpowiednio 764.339 zł i 828.520⁴² zł. W tych latach wysokość wydatkowanych na ww. cele środków (w rozdziałach 80149 i 80150) była niższa niż naliczone kwoty i wyniosła odpowiednio 624.529 zł i 681.886 zł.

(dowód: akta kontroli str. 1296,1354, 1503-1504)

³⁹ Do 16 grudnia 2016 r.

⁴⁰ Zgodnie z § 36 regulaminu organizacyjnego Urzędu Gminy w Łopusznie, <http://bip.lopuszno.pl/index.php> dostęp 24 stycznia 2017 r.

⁴¹ Według planu po zmianach.

⁴² Zgodnie z kalkulacją kwoty części oświatowej subwencji ogólnej na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży, stanowiącą załącznik do metryczki oświatowej na 2015 i 2016 r.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W roku szkolnym 2015/2016 w oddziałach przedszkolnych 0a i 0b, liczba dzieci objętych opieką i edukacją wynosiła 27, co było niezgodne z § 5 ust. 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁴³, wymagającym by liczba dzieci w oddziale nie przekraczała 25. W grupach tych objęto opieką także dzieci wymagające szczególnej opieki z tytułu posiadania przez nie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i objęcia ich wczesnym wspomaganie rozwoju (dziecko słabosłyszące i dziecko autystyczne).

(dowód: akta kontroli str. 183-303, 979)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *w arkuszu organizacyjnym szkoły na rok 2015/16 zaplanowano liczebność grup przedszkolnych na poziomie 25 dzieci w grupie, gdyż zgłoszono 50 dzieci 5 – letnich. Dzieci te zostały przyjęte do przedszkola. W miesiącu czerwcu 2015 r. troje rodziców dzieci sześciolletnich (dzieci wcześniej przebadanych w poradni) zadeklarowało pozostawienie swoich dzieci w oddziałach przedszkolnych na kolejny rok. Dodatkowo jedno dziecko zostało przyjęte do oddziału przedszkolnego, ponieważ rodzice dziecka w ciągu wakacji przeprowadzili się na teren naszego obwodu szkolnego. Liczebność grup zwiększyła się do 27.*

(dowód: akta kontroli str. 1019)

2. Dane w SIO za lata szkolne 2014/2015 i 2015/2016 w zakresie liczby dzieci korzystających z wydłużonego okresu nauki na etapie edukacyjnym zostały zaniżone. W latach tych nie wykazano takich uczniów, mimo że w każdym z lat przedłużono etap edukacyjny jednemu uczniowi klasy II gimnazjum.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *w latach szkolnych 2014/15 i 2015/16 nie wykazano ucznia, któremu przedłużono etap edukacyjny przez nieuwagę nauczyciela, który wprowadza dane do SIO.*

(dowód: akta kontroli str. 122-123, 960, 985, 1116)

3. W roku szkolnym 2015/2016 w grupie świetlicowej, w której objęto opieką dwóch uczniów z niepełnosprawnościami, liczba dzieci pozostających pod opieką jednego nauczyciela przekraczała 25, co było niezgodne z art. 67 ust. 4 ustawy o systemie oświaty, wymagającym by na zajęciach świetlicowych w szkole podstawowej oraz w szkole prowadzącej kształcenie specjalne, o której mowa w art. 71b ust. 1, pod opieką jednego nauczyciela może pozostawać nie więcej niż 25 uczniów.

W grupie prowadzonej przez nauczycieli (K.B. i Ł.A.), w której objęto opieką ucznia słabowidzącego i ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, liczba dzieci pozostających na 7 godzinie lekcyjnej pod opieką jednego nauczyciela wynosiła od 26 do 34 uczniów (np. w dniach: 25 września 2015 r. oraz 9, 16, 23, 26, 27, 29, 30 października 2015 r., 26, 27 listopada 2015 r.).

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *w latach szkolnych 2014/15 – 2016/17 szkoła zapewniała i zapewnia opiekę świetlicową wszystkim zgłoszonym dzieciom, w tym również z niepełnosprawnościami. W miarę swoich możliwości opieka jest sprawowana należycie. (...) Przed rozpoczęciem każdego roku szkolnego w projekcie organizacyjnym prosiłem o odpowiednią liczbę etatów na świetlicy, która pozwoliłaby objąć opieką świetlicową wszystkie zgłoszone dzieci. Po wysłuchaniu moich argumentów przez organ prowadzący, zatwierdzana liczba godzin na świetlicy nigdy nie była adekwatna do liczby zgłaszanych godzin. Organ prowadzący daje tyle godzin na świetlicę i zobowiązuje dyrektora, do organizacji dowozu uczniów tak, aby jak najmniejsza liczba uczniów korzystała z opieki świetlicowej.*

(dowód: akta kontroli str. 1027-1031, 1051-1066, 117, 1123-1129)

4. W latach 2014/2015-2016/2017 organizowano zajęcia szkolne, w tym dla uczniów objętych kształceniem specjalnym, w trzech salach znajdujących się w podpiwniczeniu Szkoły, które nie odpowiadały wymogom bezpieczeństwa i higieny pracy dla organizacji

⁴³ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

zajęć oświatowych, określonych w § 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 grudnia 2010 r. w sprawie podstawowych warunków niezbędnych do realizacji przez szkoły i nauczycieli zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz programów nauczania⁴⁴ w związku z § 72 ust. 1 i § 73 ust. 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Sale te nie zostały także dopuszczone do użytku szkolnego przez kontrolę państwowego powiatowego inspektora sanitarnego w Kielcach (dalej: PPIS) z 19 kwietnia 2013 r. (SEVII-4128/11/13).

W latach 2014/2015-2016/2017 w trzech salach nr 10, 11 i 12 zaplanowano realizację od 5 do 7 godzin lekcyjnych dziennie. Były to zajęcia całych klas, w tym klas do których uczęszczali uczniowie objęci kształceniem specjalnym (np. w roku szkolnym 2015/2016 klas 4a i 5b szkoły podstawowej) oraz zajęcia rewalidacyjne dla uczniów/dzieci objętych kształceniem specjalnym. W salach tych organizowano także zajęcia nauczania indywidualnego (od 10 do 13 godzin tygodniowo). Sale 10, 11 i 12 umiejscowione były w podpiwniczeniu budynku (poziom podłogi znajdował się ok. 1,50 m poniżej przyległego terenu), a wysokość tych pomieszczeń wynosiła 2,73 m. Ponadto w sali 11 i 12 nie było dostępu światła słonecznego, gdyż niewielkie okienka umieszczone pod sufitem były dodatkowo zasłonięte od zewnątrz elementami konstrukcyjnymi budynku. Zgodnie z § 72 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, wysokość pomieszczeń przeznaczonych do nauki i innych celów, w których nie występują czynniki uciążliwe lub szkodliwe dla zdrowia, przeznaczone na stały lub czasowy pobyt dla więcej niż 4 osób nie powinna być mniejsza niż 3 m. Z § 73 ust. 2 ww. rozporządzenia wynika, że w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi w budynku oświaty, wychowania i nauki poziom podłogi powinien znajdować się co najmniej 0,3 m powyżej terenu urządzonego przy budynku. W wyniku kontroli PPIS z 19 kwietnia 2013 r. zalecono, by nie organizować zajęć lekcyjnych w tych salach od 1 września 2013 r.

W związku z pismem NIK skierowanym do PPIS, dotyczącym wyjaśnienia przyczyn nieegzekwowania realizacji ww. zalecenia, w dniu 21 marca 2017 r. została przeprowadzona przez PPIS ponowna kontrola stanu sanitarnego Szkoły. W wyniku tej kontroli wydano decyzję administracyjną nakazującą od 1 września 2017 r. zaprzestania organizacji zajęć lekcyjnych w pomieszczeniach niespełniających opisanych wyżej wymogów technicznych.

(dowód: akta kontroli str. 173-174, 927-956, 1497-1502)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *W latach szkolnych 2014/15, 2015/16, 2016/17 organizowano w szkole zajęcia w salach obok szatni na poziomie zero. Wynikało to z braku innych sal lekcyjnych położonych na wyższych poziomach. Organizacja pracy szkoły była utrudniona ze względu na system nauki jednozmianowy oraz na organizację dojazdów uczniów do szkoły. W odpowiedzi na zalecenia Sanepidu dyrektor szkoły złożył pismo dn. 24. 05. 2013 r. (...) Ponieważ Sanepid w kolejnych pismach nie umieszczał zaleceń dot. nauki w pomieszczeniach na poziomie 0 dyrektor uznał, że (...) warunkowo dopuścił prowadzenie zajęć w ww. pomieszczeniach. Dyrekcja szkoły zobowiązuje się, że (...) dołoży starań i dostosuje plan zajęć tak, aby uczniowie objęci kształceniem specjalnym nie realizowali zajęć w tych salach.*

(dowód: akta kontroli str. 177, 922)

5. W badanym okresie w Szkole nie zapewniono uczniom (w tym uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych), możliwości korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, co było niezgodne z art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty.

Krzysztof Kumański, Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *opiekę medyczną nad uczniami sprawuje pielęgniarka środowiskowa, która w miarę potrzeb pełni swoje obowiązki w szkole. (...). Po przeprowadzonych w ostatnich dniach ustaleniach (...) koordynator pielęgniarek środowiskowych w Łopusznie, a jednocześnie pełniąca funkcję przewodniczącej Rady Gminy w Łopusznie zapewniła dyrekcję szkoły, że zostaną zabezpieczone środki finansowe w budżecie na utworzenie gabinetu profilaktyki.*

⁴⁴ Dz. U. z 2011 r. Nr 6, poz. 23.

(dowód: akta kontroli str. 179-180, 958)

6. W latach 2014/2015-2016/2017 w Szkole nie zapewniono uczniom objętym wczesnym wspomaganie rozwoju pomocy psychologa, mimo że zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci, psycholog mający przygotowanie do pracy z małymi dziećmi o zaburzonym rozwoju psychoruchowym powinien realizować działania wspierające w ramach zespołu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, o którym mowa w art. 71b ust. 2a ustawy o systemie oświaty.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że w Szkole nie zatrudniono psychologa, ale *sprawy dzieci były konsultowane z przedstawicielami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Piekoszowie.*

(dowód: akta kontroli str. 234, 299, 1019-1020)

7. Dyrektor Szkoły zawarł w dniu 1 września 2014 r. umowę o pracę na czas nieokreślony z Małgorzatą Satalecką w wymiarze 10/20 tygodniowo, który został podwyższony do 14/20 aneksem z dnia 1 września 2015 r., powierzając jej pełnienie obowiązków logopedy szkolnego. W ramach ww. umowy zastosowano podwyższone pensum pracy nauczyciela-logopedy, tj. 20 godzin tygodniowo, mimo że w uchwale nr XVII/136/2000 Rady Gminy Łopuszno w sprawie zasad udzielania i rozmiaru zniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć nauczycielom, którym powierzono stanowiska kierownicze oraz zwolnień nauczycieli od tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć, nie określono wymiaru etatu dla nauczyciela-logopedy.

Zgodnie z art. 42 ust. 7 pkt 3 w związku z art. 91d pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela⁴⁵, organ prowadzący szkołę lub placówkę (rada gminy) określa tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć nauczycieli niewymienionych w ust. 3 (np. nauczycieli pedagogów, psychologów, logopedów i doradców zawodowych)⁴⁶. Dla innych nauczycieli pensum wynosi 18 godzin.

Krzysztof Kumański, Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *ponieważ Rada Gminy nie określiła wysokości pensum dla logopedy, wójt Gminy p. Zdzisław Oleksiewicz wydał polecenie, aby przyjąć wymiar godzin dla logopedy taki jak dla pedagoga, czyli 20 godz. tygodniowo. (...).*

(dowód: akta kontroli str. 1095-1105, 1116, 1203)

Pensum logopedy zostało określone (w trakcie kontroli NIK) w wymiarze 20 godzin tygodniowo uchwałą nr XXI/190/2016 Rady Gminy w Łopusznie z 28 grudnia 2016 r.

8. W latach 2012-2015 r. Dyrektor Szkoły nie zapewnił przeprowadzenia, przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia, co najmniej raz w roku kontroli stanu technicznego budynku Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie oraz w budynkach szkół filialnych w Grabownicy i Lasocinie, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy Prawo budowlane, polegającej na sprawdzeniu elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu.

(dowód: akta kontroli str. 1223-1276)

Krzysztof Kumański, Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *w badanym okresie został zatrudniony inspektor bhp (...), który corocznie dokonywał przeglądu technicznego i bhp budynków szkół w Łopusznie, Lasocinie i Grabownicy, (...) okazało się jednak, że błędnie zinterpretowałem uprawnienia ww. inspektora bhp. Zobowiązuję się, że od tego czasu przeglądy będą wykonywane przez specjalistę z odpowiednimi uprawnieniami.*

(dowód: akta kontroli str. 1223-1224)

Uwagi dotyczące
badanej
działalności

1. W latach 2015-2016 w Szkole nie zapewniono, z powodu braku środków, realizacji wszystkich zaleceń wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego uczniów. NIK zwraca jednak uwagę, że nie wykorzystano w tych latach ok. 25% „należnej Szkole” subwencji na ten cel, a Dyrektor Szkoły nie wnioskował do organu prowadzącego o dodatkowe środki na realizację wsparcia kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami.

⁴⁵ Dz.U. z 2016 r. poz. 1379, ze zm.

⁴⁶ Co znalazło potwierdzenie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2012 r. (sygn. akt III PZP 2/12).

2. Zdaniem NIK, zapewnienie w większym zakresie szkoleń dla nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych przyczyniłoby się do prawidłowej i efektywnej realizacji procesu wsparcia tych uczniów.

Ocena cząstkowa

W badanym okresie w Szkole nie zapewniono odpowiednich warunków lokalowych do organizacji procesu kształcenia specjalnego. Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych realizowali część zajęć w salach, które nie spełniały wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy. W latach 2012-2015 r. budynek Szkoły oraz filie nie były poddawane co najmniej raz w roku wymaganej przepisami kontroli stanu technicznego. Nie zapewniono także wymaganego przepisami dostępu do gabinetu profilaktyki medycznej w Szkole. Dwoje uczniów objęto w roku szkolnym 2015/2016 opieką w oddziałach przedszkolnych, w których liczba dzieci była wyższa od maksymalnej dopuszczalnej przepisami, nie zapewniono także wymaganej liczebności grupy świetlicowej, w której objęto opieką dwóch innych uczniów niepełnosprawnych.

W Szkole nie zapewniono, wymaganego przepisami, wsparcia psychologa w realizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci. Niewielu nauczycieli uczestniczyło w formach doskonalenia zawodowego w zakresie kształcenia specjalnego i w niewielkiej części wykorzystywano dostępne na ten cel środki.

W 2015 r. i 2016 r. na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy oraz wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci przeznaczono w Szkole odpowiednio 391.985,53 zł i 431.477,66 zł. Nie wykorzystano ok. 25% „należnej Szkole” subwencji na realizację działań związanych z kształceniem specjalnym, a Dyrektor Szkoły nie podejmował działań by uzyskać dodatkowe środki.

3. Realizacja zaplanowanych działań w zakresie wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

W badanym okresie wszyscy uczniowie objęci kształceniem specjalnym w Szkole uczestniczyli w zajęciach rewalidacyjnych, zgodnie z wymaganiami § 4 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 5 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., w wymiarze określonym w IPET (2 godziny tygodniowo), w tym dwóm uczniom z oddziału przedszkolnego zorganizowano dodatkowo zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju (zgodnie z zaplanowanym wymiarem).

W Szkole podejmowano realizację zajęć rewalidacyjnych bez zbędnej zwłoki, tj. rozpoczynały się one od początku roku szkolnego (jeśli orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zostało złożone w czasie wakacji lub obowiązywało w latach poprzednich) lub od 3 do 10 dni po złożeniu stosownej dokumentacji przez rodziców.

Większość uczniów objętych zajęciami rewalidacyjnymi oraz zajęciami wczesnego wspomaganie rozwoju zrealizowała powyżej 91% zaplanowanego wymiaru tych zajęć. Niższa niż 90% realizacja zajęć przez dwóch uczniów była spowodowana ich kłopotami zdrowotnymi (dłuższe choroby, pobyt w szpitalu lub sanatorium).

Zajęcia rewalidacyjne dla 15 uczniów objętych kształceniem specjalnym były prowadzone przez nauczycieli o kwalifikacjach zgodnych z zaplanowanymi w IPET, tj. logopedów, oligofernopedagogów, surdopedagoga oraz tyflopädagoga, trzem uczniom nie przydzielono do prowadzenia tych zajęć nauczycieli, posiadających kwalifikacje zgodne z zaleceniami IPET, a zajęcia zorganizowane dla jednego ucznia, mimo że prowadzone były przez nauczyciela o właściwych kwalifikacjach, nie obejmowały treści wymaganych § 6 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. W Szkole planowano czas trwania 1 godziny zajęć rewalidacyjnych zgodnie z interpretacją Ministerstwa Edukacji Narodowej⁴⁷ i przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, tj. w wymiarze 60 minut.

W latach szkolnych 2015/2016-2016/2017 dwoje dzieci, których stan zdrowia utrudniał lub uniemożliwiał uczęszczanie do Szkoły, realizowało indywidualne roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne, a tygodniowy wymiar ww. formy przygotowania przedszkolnego był zgodny z zaplanowanym. W roku szkolnym 2015/2016 zrealizowano

⁴⁷ W ocenie Ministerstwa Edukacji Narodowej (odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej z dnia 18 grudnia 2012 r. na zapytanie nr 2687 w sprawie czasu trwania zajęć rewalidacyjnych) godzina zajęć rewalidacyjnych trwa 60 minut.

powyżej 95% zaplanowanych godzin. Nauczanie to było realizowane w ciągu więcej niż dwóch dni, a w przypadku jednego z uczniów spełniono wymóg § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, tj. prowadziło je dwóch nauczycieli. W latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 odpowiednio 6, 8 i 5 uczniów objętych kształceniem specjalnym realizowało indywidualne nauczanie. Wymiar godzin ww. nauczania był zgodny z zaplanowanym dla tych uczniów, a harmonogram ich realizacji ustalono zgodnie z § 9 ust. 2 ww. rozporządzenia. Uczniowie, objęci nauczaniem indywidualnym w domu zrealizowali ponad 98% zaplanowanych zajęć, pozostali (realizujący zajęcia w Szkole) najczęściej powyżej 90%. Jeden z uczniów (z przyczyn zdrowotnych) zrealizował w roku szkolnym 2015/2016 tylko 55% zaplanowanych zajęć, w konsekwencji w roku szkolnym 2016/2017 korzystał on z przedłużenia etapu edukacyjnego.

Zajęcia indywidualnego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego oraz indywidualnego nauczania były wyznaczane w różnych (wolnych w tym czasie) salach lekcyjnych. Siedmiu uczniom nie zapewniono odpowiedniego harmonogramu zajęć lub/i warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów, określonych w IPET i orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, wymaganych § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.

Sześciu uczniom nie zapewniono realizacji zajęć dydaktyczno-wyrównawczych lub korekcyjno-kompensacyjnych wynikających z zaleceń określonych w orzeczeniu o potrzebie indywidualnego nauczania lub/oraz w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego (co zostało opisane szerzej w sekcji nieprawidłowości w obszarze 1 na str. 9 ww. wystąpienia).

(dowód: akta kontroli str. 172, 199-203, 227-230, 238-243, 267-270, 283-285, 291-303, 309, 362-363, 427-429, 487-492, 515, 550-598, 609-616, 695-698, 732-736, 772-774, 821-826, 846-851, 876-878, 918-921, 1280)

Uczniom objętym kształceniem specjalnym i indywidualnym nauczaniem organizowano różne formy uczestniczenia w życiu Szkoły, realizując wymóg § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, zgodne z którym dyrektor w szczególności umożliwia dzieciom realizującym indywidualne nauczanie udział w zajęciach rozwijających zainteresowania i uzdolnienia, uroczystościach i imprezach szkolnych. Podejmowano również działania zapewniające tym uczniom integrację ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi pełnosprawnymi zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 5 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. Dyrektor Szkoły Krzysztof Kumański wyjaśnił: *integracja w Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Łopusznie polega na wspólnym uczeniu się uczniów o różnej sprawności, na wspólnym spędzaniu przerw, wspólnej zabawie, rozmowach, organizowaniu i uczestnictwie w imprezach szkolnych (...). W ciągu tygodnia uczeń niepełnosprawny przebywa w Szkole średnio 25-30 godzin lekcyjnych, w tym tylko 10 godzin spędza na zajęciach indywidualnych z nauczycielem przedmiotu, natomiast pozostałe (15-20 godzin) z klasą. Przyjęte jest, że uczeń „nie jest zabierany” z zajęć z wychowawcą klasy, religii, wdźw⁴⁸. Obecność ucznia na zajęciach jest odnotowywana w dzienniku lekcyjnym (...). Dzieci objęte rocznym indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym i wczesnym wspomaganie rozwoju, po odbytych zajęciach indywidualnych wracają do swoich sal i uczestniczą w zajęciach z grupą. (...) Uczniowie niepełnosprawni uczestniczą we wszystkich uroczystościach i imprezach szkolnych, wycieczkach i konkursach.*

(dowód: akta kontroli str. 1441-1459)

Wyjaśnienia te znalazły potwierdzenie w dokumentacji szkolnej, w tym w zapisach realizacji indywidualnego nauczania ośmiu uczniów objętych kształceniem specjalnym i nauczaniem indywidualnym w Szkole (m.in. w dziennikach lekcyjnych i dziennikach nauczania

⁴⁸ Wychowanie do życia w rodzinie.

indywidualnego). Plany zajęć dla uczniów, realizujących indywidualne nauczanie w Szkole obejmowały dziennie od dwóch do czterech godzin zajęć indywidualnych, między którymi zaplanowano od 2 do 5 godzin „okienek”. W ramach tych wolnych godzin oraz po realizacji zaplanowanych zajęć (przed terminem planowanego odwozu do domu) uczniowie byli włączani do zajęć z całą klasą (regularnie uczęszczali na lekcje wynikające z tzw. „planu okienek” poza przyznanym im nauczaniem indywidualnym). Uczestniczenie dwóch uczniów we wszystkich zajęciach lekcyjnych nie było zgodne z zaleceniami orzeczeń o ich potrzebie kształcenia specjalnego lub/oraz orzeczenia o indywidualnym nauczaniu.

(dowód: akta kontroli str. 183-921)

W badanym okresie, w ramach realizacji IPET zaplanowano współpracę z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi. Zadeklarowano także możliwość współpracy ze szkołą integracyjną. Nie zaplanowano i nie realizowano współpracy np. szkołami specjalnymi (np. specjalną szkołą podstawową w Czarnieckiej Górze, gdzie przebywał czasowo jeden z uczniów Szkoły), ośrodkami szkolno-wychowawczymi czy placówkami leczniczymi, mimo że Szkoła (jako jedna z niewielu w województwie) realizowała zarówno wczesne wspomaganie rozwoju dziecka jak i pracę z uczniami niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu znacznym. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Szkoła nawiązuje współpracę z różnymi instytucjami jednak współpraca ta różnie się układa. (...) W ostatnim czasie zauważamy brak odpowiedzi na nasze potrzeby ze strony tych instytucji. Niejednokrotnie specjaliści nie wyrażają chęci podjęcia się takich działań nieodpłatnie. Zauważamy, że ta współpraca jest niewystarczająca, w przyszłości zobowiązujemy się do nawiązania jak najszerszej współpracy, która pomoże nam w pracy w tworzeniu i realizacji programów edukacyjnych.*

(dowód: akta kontroli str. 1120-1121, 1386-1421)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor Szkoły nie zapewnił trzem uczniom realizacji zajęć rewalidacyjnych oraz zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju, odpowiednich ze względu na ich indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, tj.:

- zajęcia rewalidacyjne jednej uczennicy zorganizowano w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017, niezgodnie z zaleceniami orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i IPET, zgodnie z którymi powinien je prowadzić nauczyciel-surdopedagog, gdyż realizacja połowy tych zajęć została przydzielona oligofrenopedagowi;

(dowód: akta kontroli str. 572-616)

- dwóm uczniom oddziału przedszkolnego nie zapewniono w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 zajęć zaleconych zgodnie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, opinią o potrzebie wczesnego wspomaganie i IPET, tj. jednemu uczniowi nie zapewniono zajęć z surdopedagogiem, a drugiemu zajęć gimnastyki korekcyjnej. W roku szkolnym 2014/2015 ww. zajęcia były prowadzone zgodnie z zaleceniami.

(dowód: akta kontroli str. 183-303)

Zgodnie z § 5 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. szkoła/przedszkole zapewnia realizację zajęć odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne.

Z wyjaśnień złożonych przez Dyrektora Szkoły wynika, że przyczyną nierealizowania zaleconych zajęć były względy organizacyjne, w tym konieczność zastąpienia przez nauczyciela posiadającego kwalifikacje surdopedagoga innego nauczyciela, który korzystał w tym czasie z urlopu dla poratowania zdrowia.

(dowód: akta kontroli str. 1020-1021,1206)

2. Uczniowi realizującemu kształcenie specjalne z uwagi na autyzm, w tym zespół Aspergera w ramach zajęć rewalidacyjnych nie zapewniono w latach szkolnych 2015/2016 - 2016/2017 realizacji treści dotyczących rozwijania umiejętności społecznych oraz umiejętności komunikacyjnych.

Zaplanowana tematyka zajęć obejmowała niewielki zakres zagadnień dotyczących ćwiczeń kształtujących umiejętności społeczne (cztery zagadnienia na zaplanowanych ok. 50). Zagadnieniom tym poświęcono w roku szkolnym 2015/2016, zgodnie z zapisami

w dzienniku zajęć rewalidacyjnych, tylko jedno zajęcia w kwietniu oraz ostatnie spotkanie przed zakończeniem roku szkolnego w czerwcu. Realizowane zajęcia obejmowały w większości zagadnienia związane z uzupełnianiem braków, wynikających z bieżącej realizacji programu nauczania, np. *odejmowanie liczb naturalnych sposobem pisemnym, mnożenie sposobem pisemnym liczby naturalnej przez liczbę jednocyfrową i dwucyfrową, wielocyfrową, mnożenie w zakresie 100, ćwiczymy tabliczkę mnożenia, odczytywanie, zaznaczanie i zapisywanie ułamków, działania na ułamku zwykłym, dodawanie i odejmowanie ułamków zwykłych i dziesiętnych* i inne. Ww. przykładowe zagadnienia objęte były programem nauczania realizowanym w klasie, do której uczęszczał uczeń (lekcje nr 50-60, 100-120).

(dowód: akta kontroli str. 617-643)

Zgodnie z § 6 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. w ramach zajęć rewalidacyjnych organizowanych dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera należy uwzględnić w szczególności zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne. Treści te były także wymagane orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego dla ww. ucznia. Ponadto zajęcia rewalidacyjne powinny być ukierunkowane na usprawnianie zaburzonych funkcji, wzmacnianie i kompensację⁴⁹, a nie na uzupełnianie i powtarzanie materiału omawianego na zajęciach lekcyjnych.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *treści rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne były realizowane w trakcie zajęć w powiązaniu z innymi treściami edukacyjno-rewalidacyjnymi, choć nie wynika to bezpośrednio z zapisanej tematyki zajęć. Chłopiec ma trudności w opanowaniu treści matematycznych. Na prośbę rodziców, którą wyrazili podczas spotkania Zespołu, duży nacisk położono na doskonalenie wiadomości i umiejętności matematycznych. Stąd duża liczba wpisów zajęć związanych z umiejętnościami matematycznymi.*

(dowód: akta kontroli str. 1204)

3. Dla uczennicy oddziału przedszkolnego w drugim półroczu roku szkolnego 2015/2016 zorganizowano zajęcia indywidualnego przygotowania przedszkolnego poprzez wyznaczenie trzech nauczycieli do ich prowadzenia⁵⁰. Było to niezgodne z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, wymagającym by zajęcia indywidualnego przygotowania przedszkolnego były prowadzone z dzieckiem przez jednego nauczyciela lub dwóch nauczycieli przedszkola.

(dowód: akta kontroli str. 183-243)

Z wyjaśnień złożonych przez Dyrektora Szkoły wynika, że przyczyną takiej organizacji zajęć były względy organizacyjne. Dyrektor Szkoły wyjaśnił ponadto: *zajęcia te przyznano nauczycielkom, które prowadziły tę grupę, do której uczęszczało dziecko. Jednakże żadna z nich nie posiadała kwalifikacji do nauki j. angielskiego, stąd naukę tego języka powierzono nauczycielowi przedmiotu.*

(dowód: akta kontroli str. 1020, 1118)

4. Dwóm uczniom, realizującym indywidualne nauczanie w Szkole, tj. 25% wszystkich objętych tą formą nauczania nie zapewniono harmonogramu zajęć zapewniającego uczestniczenie w życiu szkoły, w sposób zgodny z zaleceniami orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania, co stanowiło naruszenie § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, zgodnie z którym indywidualne nauczanie organizuje się w sposób zapewniający wykonanie zaleceń określonych w orzeczeniu.

Harmonogram zajęć dwóch uczniów w latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 „wymuszał” obecność tych uczniów na różnych zajęciach lekcyjnych klasy, nieprowadzonych przez

⁴⁹ Zgodnie z uzasadnieniem do rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. zajęcia rewalidacyjne stanowią szerokie spektrum zajęć usprawniających zaburzone funkcje, o charakterze terapeutycznym, wspomagającym rozwój dzieci i młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności, tj. ich rodzaj dostosowany jest do rodzaju niepełnosprawności uczniów oraz indywidualnych potrzeb konkretnego ucznia niepełnosprawnego (pobrano: <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/.../ksztalcenie-specjalne.usasadnienie-2.docx>).

⁵⁰ H. P. (mgr wych. przedszkolnego – 2,5 g), B. S. (mgr wych. przedszkolnego – 3 g) i E. G. (mgr j. ang. – 0,5g).

wychowawcę (np. j. polskim, zajęciach technicznych) w tzw. „okienkach” realizacji indywidualnego nauczania, mimo że zgodnie z zaleceniami orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego uczniowie ci powinni uczestniczyć tylko w zajęciach z wychowawcą oraz w wycieczkach.

(dowód: akta kontroli str. 430-515)

Z wyjaśnień złożonych przez Dyrektora Szkoły wynika, że uczniowie ci uczęszczali na większość zajęć lekcyjnych z klasą ze względu na organizację opieki nad nimi w czasie pobytu w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 1207)

5. Dwóm uczniom realizującym w latach 2015/2016 i 2016/2017 kształcenie specjalne w formie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego oraz realizujących zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju, nie zapewniono rozkładu zajęć sprzyjającego higienie pracy umysłowej, poprzez organizację wielogodzinnych zajęć, w tym zajęć rewalidacyjnych (trwających nieprzerwanie przez jedną do trzech godzin), nierównomiernie rozłożonych w poszczególnych dniach tygodnia i bez zapewniania wymaganych przerw. Taka organizacja zajęć naruszała § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, zgodnie z którym dyrektor zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę. Ponadto § 10 ust. 3 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, który stanowi, że dyrektor szkoły na podstawie zatwierdzonego arkusza organizacji szkoły, z uwzględnieniem zasad ochrony zdrowia i higieny pracy, ustala tygodniowy rozkład zajęć określający organizację zajęć edukacyjnych oraz wymagane przerwy międzylekcyjne. W § 6 ust. 3 załącznika nr 1 do ww. rozporządzenia określono czas trwania zajęć rewalidacyjnych, który powinien być dostosowany do możliwości rozwojowych dzieci i wynosić z dziećmi w wieku 3-4 lat około 15 minut, a z dziećmi w wieku 5-6 lat około 30 minut.

(dowód: akta kontroli str. 183-303)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Zajęcia w blokach zostały tak zaplanowane głównie na prośbę rodziców tych dzieci. Korzystają one również z opieki specjalistycznej różnych poradni i uczestniczą tam w stałych zajęciach. Ponadto dzieci uczęszczają z całą grupą na religię, co również ma wpływ na organizację zajęć. Dzieci nie mają wyznaczonych przerw, nauczyciel prowadzący zajęcia tak organizuje je, aby dzieci miały możliwość odpoczynku, relaksu, z uwzględnieniem ich potrzeb i zainteresowań. (...) W przyszłości będziemy tak planować pracę z dziećmi realizującymi kształcenie specjalne, aby nie występowały bloki i zajęcia nie kumulowały się. Nauczyciel będzie tak musiał zorganizować zajęcia, aby w każdym dniu tygodnia liczba godzin realizowanych z dzieckiem była równomiernie rozłożona. Nie mamy jednak wpływu na decyzje rodziców, którzy planują również pomoc dziecku w innych placówkach.*

(dowód: akta kontroli str. 1118)

6. Pięciu uczniom z niepełnosprawnościami nie zapewniono warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz ich możliwości psychofizyczne. Mianowicie:

- zajęcia indywidualnego nauczania dla ucznia z niepełnosprawnością wzroku zorganizowano w roku szkolnym 2015/2016 (cztery godziny tygodniowo na osiem zaplanowanych) i 2016/2017 (dwie godziny na osiem zaplanowanych) w salach położonych w podpiwniczeniu Szkoły, niezapewniających oświetlenia dziennego, mimo że orzeczenie o kształceniu specjalnym tego ucznia wymagało przygotowania dla niego *dobrze oświetlonego stanowiska pracy*. Zgodnie z § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, w pomieszczeniach szkoły i placówki zapewnia się m.in. właściwe oświetlenie;

(dowód: akta kontroli str. 462-515)

- dwóch uczniów objętych kształceniem specjalnym z uwagi na autyzm, w tym zespół Aspergera realizowali w latach szkolnych 2014/2015-2016/2017⁵¹ niemal każdą godzinę

⁵¹ Jeden z uczniów w latach 2014/2015-2015/2016 a drugi w latach 2015/2016-2016/2017.

zajęć indywidualnego nauczania i rewalidacji w innej sali lekcyjnej (położnych w podziemiu szkoły, na I i II piętrze). Takie rozplanowanie zajęć nie zapewniało realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego wydanych dla tych uczniów, tj. *zapewnienia stałych warunków pracy dających (...) poczucie bezpieczeństwa oraz zapewnienia warunków sprzyjających koncentracji, eliminowanie czynników zakłócających przebieg pracy;*

(dowód: akta kontroli str. 244-303, 699-736)

- uczeń wymagający dostosowania warunków pracy w ramach kształcenia specjalnego i indywidualnego nauczania z uwagi na niepełnosprawność ruchową oraz stan zdrowia, realizował w latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 zajęcia nauczania indywidualnego w salach na różnych kondygnacjach Szkoły, co wymagało ciągłego przemieszczania się między kondygnacjami szkoły⁵². Niemal każdego dnia uczeń ten musiał pokonywać piętra budynku szkolnego i oczekiwać na następne zajęcia na korytarzu szkolnym, mimo że zgodnie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego powinien mieć zapewnione warunki wypoczynku w związku ze stanem zdrowia i zastosowanym leczeniem, a także pomocy w przemieszczaniu się, (...) gdyż jego ruchy są niestabilne i ma on problemy z pokonywaniem przeszkód; Uczniowi temu nie zapewniono wyposażenia stanowiska nauki w komputer przenośny, mimo zaleceń IPET z uwagi na zidentyfikowane trudności ucznia w utrzymaniu przyrządów pisarskich;

(dowód: akta kontroli str. 644-698)

- uczniowi z niepełnosprawnością związaną z częściowym niedowładem nie zapewniono w latach szkolnych 2015/2016-2016/2017 miejsca do nauki spełniającego warunki określone w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Zgodnie z zaleceniami stanowisko pracy ucznia powinno być umiejscowione w klasie jak najbliżej nauczyciela oraz wyposażone w wygodne krzesło z podparciem.

(dowód: akta kontroli str. 318-363)

Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i z § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. szkoła ma obowiązek zapewnić warunki do nauki odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów, a dyrektor szkoły odpowiada za realizację zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia (art. 39 ust. 1 pkt 10 ustawy o systemie oświaty).

Z wyjaśnień Dyrektora Szkoły wynika, że takie rozplanowanie zajęć uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych wynikało z przyczyn organizacyjnych (braku innych pomieszczeń, szczególnie odrębnego do realizacji zajęć indywidualnego nauczania i rewalidacji). Dyrektor Szkoły wyjaśnił również: *zajęcia organizowane są w salach lekcyjnych i pomieszczeniach (czytelnia, świetlica), w których nie odbywają się w tym czasie inne zajęcia i nikt z nich nie korzysta (...). Uczniowi (...) zorganizowano zajęcia w różnych salach, na różnych piętrach ze względu na organizację pracy szkoły. Matka ucznia została poinformowana o takiej organizacji zajęć ucznia, nie zgłaszała sprzeciwu (...) przemieszczanie się chłopca stanowi rodzaj dodatkowej rehabilitacji. Ze złożonych wyjaśnień wynika ponadto, że podjęto działania by dostosować stanowisko nauki ucznia niepełnosprawnego do jego potrzeb poprzez zapewnienie łatwo dostępnego miejsca w ostatniej ławce oraz wymaganej wysokości ławki i krzeselka szkolnego, zostanie także zakupiony dla niego komputer osobisty.*

(dowód: akta kontroli str. 178-179, 1020-1021)

Ocena cząstkowa

W badanym okresie wszystkim uczniom objętym kształceniem specjalnym w Szkole zorganizowano zajęcia rewalidacyjne, dwójce dzieci zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju, a 11 – zajęcia indywidualnego nauczania i indywidualnego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, wymagane orzeczeniami o potrzebie nauczania specjalnego i/lub orzeczeniami o potrzebne nauczania indywidualnego, opiniami o potrzebie wczesnego wspomaganie dzieci i w wymiarze zgodnym z przepisami. W Szkole

⁵²W roku szkolnym 2015/2016 w dwa dni w tygodniu uczeń ten rozpoczynał zajęcia w sali znajdującej się w podpiwniczeniu szkoły, następnie udawał się na kilka godzin na I piętro, po czym przemieszczał się ponownie na poziom 0, by zakończyć zajęcia na I piętrze.

zapewniono integrację uczniów ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi, jednak w odniesieniu do dwóch uczniów realizujących nauczanie indywidualne nie zawsze było to zgodnie z zaleceniami orzeczeń. Siedmiu uczniom realizującym kształcenie w Szkole nie zapewniono warunków do nauki i środków dydaktycznych, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby edukacyjne. Większości uczniom (dziewięciu) nie zapewniono w pełni realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym sześciu uczniom zalecanym zajęć specjalistycznych, a czterem uczniom odpowiedniej terapii w ramach realizowanych zajęć rewalidacyjnych.

4. Nadzór, monitorowanie i ewaluacja procesu wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 Zespoły corocznie sporządzały, dla wszystkich uczniów objętych kształceniem specjalnym „Wielospecjalistyczną ocenę funkcjonowania uczniów” oraz „Ewaluację IPET”. Dokumenty te (łącznie) zawierały okresową wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania uczniów, uwzględniającą ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi oraz wnioski do dalszej pracy, co było wymagane odpowiednio § 5 ust. 9 i § 6 ust. 9 rozporządzeń o kształceniu specjalnym z 2010 r. i z 2015 r. Zgodnie z ww. przepisami, w roku szkolnym 2014/2015 dokonano tej oceny raz, a w następnym roku dwukrotnie. Dokumenty związane z dokonaniem ww. ocen w odniesieniu do prawie wszystkich uczniów zostały sporządzone w tych samych dniach, tj. w roku szkolnym 2014/2015 – 19 czerwca 2015 r., a w roku szkolnym 2015/2016 – 5 stycznia 2016 r. i 17 czerwca 2016 r. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania uczniów objętych kształceniem specjalnym dokonywana jest 2 razy w ciągu roku. Spotkania Zespołów odbywają się w różnym czasie, ale zbliżonym terminie. Wszystkie uwagi i spostrzeżenia dotyczące funkcjonowania ucznia zostają zebrane i spisane przez wyznaczonych nauczycieli. Podali oni datę, w której dokument już został sporządzony (napisany i wydrukowany).*

W latach 2014/2015-2015/2016 rodzice uczniów objętych kształceniem specjalnym zostali poinformowani o dokonanych ocenach (co zostało potwierdzone przez złożenie przez nich podpisu na dokumentach wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania uczniów oraz ewaluacji IPET). W badanym okresie wszystkie ww. dokumenty zostały podpisane przez Dyrektora Szkoły, jednak nie wszyscy członkowie Zespołów potwierdzili udział w ich opracowaniu.

(dowód: akta kontroli str.183-921, 1207)

W wyniku dokonania oceny efektywności udzielanego wsparcia zmodyfikowano IPET tylko dla jednego ucznia, zalecając dodatkowo wyposażenie jego stanowiska pracy w komputer przenośny. Zalecenie to nie zostało zrealizowane (co opisano w sekcji *Ustalone nieprawidłowości* w obszarze 3 na str. 25 wystąpienia). Ewaluacja IPET dla trzech uczniów nie uwzględniała realizacji zaleceń zawartych w uzyskanych przez uczniów kolejnych orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego (na nowy etap edukacyjny) i/lub orzeczeniach o potrzebie indywidualnego nauczania, gdyż IPET tych uczniów nie został uaktualniony o ww. wymagania (co opisano w obszarze 1 na str. 7 wystąpienia).

(dowód: akta kontroli str.168-169)

W latach 2014/2015-2015/2016 Dyrektor Szkoły we współpracy z zastępcami dyrektora objął nadzorem pedagogicznym zagadnienia dotyczące organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz kształcenia specjalnego, w tym:

- a) realizację zajęć rewalidacyjnych – monitorowano liczbę godzin zrealizowanych w danym roku szkolnym oraz w trakcie etapu edukacyjnego. Zgodnie z ust. 1 pkt 2 lit. b oraz ust. 2 pkt 2 lit. b załącznika nr 1 oraz ust. 1 pkt 2 lit. b oraz ust. 2 pkt 2 lit. b załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, szkoła powinna zapewnić realizację co najmniej 190 godzin zajęć rewalidacyjnych w szkole podstawowej i gimnazjum.

W wyniku, prowadzonego przez kierownictwo Szkoły, monitorowania realizacji zajęć rewalidacyjnych przez uczniów gimnazjum, stwierdzono pełną ich realizację (trzech uczniów, którzy w szkolnym 2015/2016 ukończyli gimnazjum zrealizowało odpowiednio

192 godz., 214 godz. i 277,5 godz.⁵³ tych zajęć). W Szkole nie monitorowano realizacji ww. zajęć w odniesieniu do uczniów szkoły podstawowej. Wyniki kontroli wykazały, że z trzech uczniów, którzy ukończyli I lub II etap edukacyjny, jedna zrealizowała tylko 181,5 godzin zajęć rewalidacyjnych (95% wymaganej liczby). Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *w roku szkolnym 2015/16 realizacja zajęć w I półroczu przebiegała prawidłowo. Natomiast w II półroczu absencja uczennicy oraz jej udział w wielu wycieczkach i zawodach sportowych uniemożliwił zrealizowanie zaplanowanych zajęć. (...) Uczennica kontynuuje naukę w naszej szkole. Obecnie jest w klasie IV. W II etapie edukacyjnym specjaliści prowadzący zajęcia (...) zadeklarowali odpracowanie niezrealizowanego minimum godzin rewalidacji z I-go etapu edukacyjnego. Dyrekcja zobowiązuje się do bieżącego monitorowania zajęć rewalidacyjnych z uczennicą.*

- b) realizację zajęć indywidualnego nauczania i indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego poprzez monitorowanie realizacji zaplanowanej liczby godzin zajęć indywidualnych.

Realizację tę uznano w odniesieniu do prawie wszystkich uczniów za wystarczającą do dokonania klasyfikacji uczniów. Rada Pedagogiczna Szkoły podjęła decyzję o przedłużeniu etapu edukacyjnego dla jednego ucznia, po uzyskaniu pozytywnej opinii Zespołu, wymaganej § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych;

- c) organizację wsparcia uczniów objętych kształceniem specjalnym: prawidłowości sporządzenia IPET, dokonywania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania uczniów, poprawności dostosowania wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów;
- d) przygotowanie bazy Szkoły i wyposażenia odpowiadającemu potrzebom realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
Zasoby Szkoły w tym zakresie oceniono jako dobre, gdyż Szkoła posiada sale i gabinet specjalistyczny na potrzeby realizacji zajęć rewalidacyjnych, do prowadzenia terapii pedagogicznej i logopedycznej. Określono także potrzeby w ww. zakresie (dodatkowe środki dydaktyczne, podręczniki i pomoce, pomieszczenie do terapii pedagogicznej wraz z wyposażeniem, pomoce do ćwiczeń koordynacji wzrokowo-słuchowej i integracji sensorycznej), ponadto stwierdzono, że istnieje potrzeba zatrudnienia w szkole psychologa;
- e) realizację systemu wsparcia szkoleniowego nauczycieli pracujących z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz współpracę szkoły z instytucjami wspierającymi działania w zakresie pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych, które uznano za zadowalające;
- f) prawidłowość prowadzenia przez nauczycieli dokumentacji pedagogicznej dotyczącej kształcenia specjalnego (m.in. dzienniki lekcyjne, dzienniki pedagoga szkolnego, dzienniki nauczania indywidualnego, IPET).

Wnioski z nadzoru były przedstawiane w roku szkolnym 2014/2015 i 2015/2016 na posiedzeniach Rady Pedagogicznej Szkoły, zgodnie z § 22 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego⁵⁴ i § 26 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego⁵⁵. Wśród zadań wymagających poprawy wskazano konieczność poszerzenia składu Zespołów o specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej w celu poprawy efektywności IPET, podejmowanie skutecznych działań angażujących rodziców w realizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz stwarzanie możliwości udziału uczniów niepełnosprawnych w zajęciach kółek zainteresowań.

W badanym okresie nie zaplanowano ewaluacji wewnętrznej, o której mowa odpowiednio w § 20 ust. 2 i § 24 ust. 2 ww. rozporządzeń, w odniesieniu do zagadnień związanych z realizacją kształcenia specjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 1386-1421)

⁵³ Uczennica korzystała z wydłużenia etapu edukacyjnego o jeden rok.

⁵⁴ Dz.U. Nr 168, poz. 1324, ze zm.

⁵⁵ Dz. U. poz. 1270.

Sporządzana w badanym okresie przez nauczycieli/specjalistów dokumentacja realizacji zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego, indywidualnego nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych nie zawierała adnotacji o przeprowadzonych kontrolach. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *kontrola dokumentacji (...) prowadzona jest zgodnie z harmonogramem. Zauważone braki w dokumentacji odnotowywane są na kartkach, które zostają umieszczone w miejscach, gdzie wymagane jest uzupełnienie. Nauczyciel niezwłocznie dokonuje poprawek i uzupełnia wpis.*

System nadzoru w tym zakresie nie okazał się w pełni skuteczny, gdyż w dokumentacji kształcenia specjalnego przedstawionej do kontroli NIK, występowały niezgodności i luki, które nie zostały uzupełnione. W dziennikach dokumentujących realizację w roku szkolnym 2015/2016 zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci nie dokonywano wszystkich wymaganych wpisów (np. godzin ich realizacji), a w dziennikach dokumentujących realizację tych zajęć w roku szkolnym 2014/2015 występowała niewyjaśniona niezgodność z ustalonym harmonogramem, mimo że zgodnie z § 3 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci, zespół prowadzący zajęcia ma obowiązek szczegółowego dokumentowania działań prowadzonych w ramach indywidualnego programu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *w dokumentacji WWRD⁵⁶ z powodu przeoczenia pozostawiono niekompletne wpisy, W roku 2014/15 przyznane godziny WWRD rozliczane były miesięcznie (6 godz. w miesiącu). W związku z tym były to zajęcia „ruchome”. Nauczyciel często odpracowywał zajęcia, ze względu na nieobecność ucznia bądź niedyspozycje nauczyciela. Zajęcia w ramach WWRD w szkole były organizowane po raz pierwszy. Stąd mogły wynikać organizacyjne pomyłki i niedociągnięcia.*

Dokumentacja kształcenia specjalnego jednego z uczniów (tj. zatwierdzony przez Dyrektora Szkoły indywidualny program zajęć rewalidacyjnych oraz dziennik zajęć) wskazywała, że nauczycielka Małgorzata Gwóźdź w latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 prowadziła zajęcia rewalidacyjne z uczniem w wymiarze 45 minut tygodniowo. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *uczniowi (...), w latach 2014/2015 i 2015/2016 ustalono zajęcia rewalidacyjne w wymiarze 60 minut tygodniowo i w takim wymiarze te zajęcia realizowano. Błąd wynikał z dokonania przez panią Małgorzatę Gwóźdź niewłaściwego zapisu w dzienniku i niedopatrzenia tego błędu podczas kontroli dziennika zajęć. Wyjaśnienia te zostały potwierdzone oświadczeniem złożonym przez nauczyciela.*

(dowód: akta kontroli str. 183-303, 345-362, 734-736, 1205, 1021, 1488)

W roku szkolnym 2013/2014 Kuratorium Oświaty w Kielcach przeprowadziło w Szkole *Problemową Ewaluację Zewnętrzną*. W ramach tej ewaluacji zbadano m.in. realizację wspomaganie przez gimnazjum rozwoju uczniów, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji. Zakres szczegółowy badań dotyczył rozpoznawania możliwości psychofizycznych uczniów i ich potrzeb rozwojowych, sposobów uczenia się i sytuacji społecznej ucznia. Spełnienie ww. zadania zostało ocenione na poziomie podstawowym wypełniania wymagań⁵⁷. Wizytatorzy do spraw ewaluacji wskazali również, że indywidualizacja procesu nauczania dotyczyła głównie zajęć dodatkowych realizowanych w Szkole, na zajęciach obowiązkowych nie była ona prowadzona w odniesieniu do każdego ucznia. Podkreślono, że w szkole prowadzone są działania antydyskryminacyjne o charakterze profilaktycznym.

(dowód: akta kontroli str. 1370-1385)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na nierzetelnym dokumentowaniu udziału wszystkich członków Zespołów w dokonywaniu okresowej wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania siedmiu uczniów, tj. 40% wszystkich uczniów objętych kształceniem specjalnym. Mianowicie:

- w opracowaniu wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania dwóch uczniów za rok szkolny 2015/2016 nie został potwierdzony udział części nauczycieli prowadzących

⁵⁶ Wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

⁵⁷ Ewaluacja miała na celu ustalenie poziomu spełnienia przez szkołę wymagań zawartych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. sprawie nadzoru pedagogicznego oraz rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 maja 2013 r. sprawie zmiany rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego. (Dz. U. poz. 560). Szkoła może spełniać te wymagania na pięciu poziomach: niskim (poziom E), podstawowym (poziom D), średnim (poziom C), wysokim (poziom B) lub bardzo wysokim (poziom A).

zajęcia z ww. uczniami, w tym: nauczycielki języka obcego, wychowawczynie grupy przedszkolnej, specjalisty prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka;

- w opracowaniu wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania pięciu uczniów objętych kształceniem specjalnym, dotyczącej pierwszego półrocza roku szkolnego 2015/2016, nie został potwierdzony udział większości nauczycieli i specjalistów mających zajęcia z ww. uczniami (udział w pracach Zespołu potwierdziło tylko od dwóch do czterech nauczycieli, w tym pedagog szkolny, mimo że zajęcia z uczniami prowadziło od siedmiu do 12 nauczycieli/specjalistów).

Zgodnie z § 5 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i z § 6 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. Zespół, w którego skład wchodzi wszyscy nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z uczniem, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania dziecka lub ucznia.

Jak wyjaśnił Dyrektor Szkoły, w opracowywaniu WOFU dla uczniów objętych kształceniem specjalnym brali udział wszyscy nauczyciele i specjaliści pracujący z uczniem. Nie wszyscy jednak dokonali podpisu pod opracowanym (sporządzonym już w wersji papierowej dokumencie). Wynikało to z przeoczenia.

(dowód: akta kontroli str. 192-193,248-251, 341, 389,416,458, 594,750,1208)

Ocena cząstkowa

W Szkole dokonywano, wymaganej przepisami, wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania uczniów z uwzględnieniem efektywności podejmowanych działań wspierających uczniów objętych kształceniem specjalnym, a o wynikach tej oceny informowano rodziców uczniów. Działania te nie doprowadziły jednak w przypadku czterech uczniów objętych kształceniem specjalnym do wymaganej modyfikacji form oraz metod wsparcia. Nie wszyscy członkowie Zespołów potwierdzili udział w opracowaniu WOFU dla siedmiu uczniów. Dyrektor objął nadzorem pedagogicznym proces wspierania kształcenia specjalnego uczniów oraz monitorował jego realizację. Działania te nie były jednak w pełni skuteczne.

IV. Wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵⁸, wnosi o:

- 1) podjęcie działań w celu:
 - a) określenia w Szkole prawidłowych i spójnych zasad i procedur udzielania wsparcia uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz prawidłowych zasad rekrutacji do Szkoły;
 - b) zapewnienia, w ramach Zespołów, rzetelnego dokumentowania współpracy wszystkich osób prowadzących zajęcia z uczniami objętymi kształceniem specjalnym;
 - c) zapewnienia pomocy ze strony nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia dzieci i uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera lub niepełnosprawności sprzężone, zgodnie z § 7 ust. 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.;
 - d) stworzenia możliwości korzystania ze wsparcia psychologa przez uczniów objętych kształceniem specjalnym oraz wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka;
 - e) zapewnienia prawidłowych warunków lokalowych do realizacji zajęć rewalidacyjnych oraz nauczania indywidualnego oraz dostosowania Szkoły do potrzeb uczniów niepełnosprawnych;
 - f) zapewnienia realizacji wymogów dotyczących maksymalnej dopuszczalnej liczebności oddziałów przedszkolnych;
 - g) zapewnienia opieki świetlicowej w sposób adekwatny do potrzeb uczniów niepełnosprawnych oraz w grupach, których liczebność nie przekracza wymaganej przepisami;

⁵⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 524.

- h) organizacji zajęć tylko w pomieszczeniach spełniających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy dla organizacji zajęć oświatowych określonych w § 72 ust. 1 i § 73 ust. 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie;
 - i) umożliwienia, wymaganego przepisami oświatowymi, dostępu do gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej;
- 2) zapewnienie uczniom objętym kształceniem specjalnym:
 - a) realizacji wszystkich zaleceń wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego;
 - b) pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym zajęć specjalistycznych zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami oraz zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego oraz orzeczeniach o potrzebie indywidualnego nauczania;
 - c) warunków do nauki, środków dydaktycznych, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby edukacyjne, zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o kształceniu specjalnym;
 - d) harmonogramu zajęć uwzględniających zasady higieny pracy umysłowej, a także korelacji z rozkładem zajęć oddziału, do którego uczeń ma być włączany w celu umożliwienia uczestniczenia w życiu szkoły, zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego;
 - e) prawidłowej organizacji zajęć obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci;
 - 3) zwiększenie nadzoru w zakresie kontroli warunków bezpieczeństwa i higieny realizowanych zajęć oraz ich dokumentowania;
 - 4) zapewnienie wprowadzania rzetelnych danych do SIO w zakresie realizacji kształcenia specjalnego uczniów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia kwietnia 2017 r.

Violetta Nowak
Główny specjalista kp.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
podpis

.....
podpis

